

Miljöprofilområden – miljöstadsdelar i världsklass

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande

1. Norra Djurgårdsstaden ska utgöra ett särskilt miljöprofilerat stadsutvecklingsområde. Exploateringsnämnden ges i uppdrag att i samråd med berörda nämnder och bolag ta fram ett program för området i enlighet med utlåtandet.
2. Exploateringsnämnden ges i uppdrag att ta fram ett miljöprogram för Norra Djurgårdsstaden som ska underställas kommunfullmäktige för beslut.
3. Västra Liljeholmen (tidigare kallat Lövholmen) ska utgöra ett särskilt miljöprofilerat stadsutvecklingsområde. Exploateringsnämnden ges i uppdrag att utreda och föreslå lösningar på de utmaningar som finns i Västra Liljeholmen.
4. Exploateringsnämnden anmodas att inrätta ett beredande och samordnande råd för det fortsatta genomförandet av miljöprofilområden i enlighet med vad föredragande borgarrådet anfört.
5. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge de kommunala bostadsbolagen i uppdrag att tillse att de renoveringar som planeras inom ramen för upprustningssatsningen i miljöprogramområdena genomförs med tydlig miljöprofil i enlighet med vad föredragande borgarrådet anfört.
6. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att snarast utarbeta ett förslag för hur stadens miljöprogram ska kompletteras med ett avsnitt om hållbart byggande. Det nya miljöprogrammet ska beslutas av kommunfullmäktige.

Föredragande borgarrådet Sten Nordin anför följande.

Ärendet

Kommunfullmäktige har i budget för 2008 samt i miljöprogrammet 2008-2011 beslutat att staden i två nya stadsdelar ska utforma och utveckla en miljöprofil. Dessa miljöprofilområden är tänkta att ge uttryck för stadsmiljöer i världsklass där ny miljöteknik, nya arbetssätt och god stadsplanering kan visa vägen för hållbara lösningar. Norra Djurgårdsstaden pekas ut i budgeten 2008 som ett av områdena. I miljöprogrammet 2008-2011 återfinns som delmål för perioden att staden ska fastställa två miljöprofilområden. Delmålet ifråga innebär enligt programmet också att erfarenheterna från Hammarby Sjöstad ska tas tillvara vid all detaljplanering och att miljöeffektiva lösningar ska initieras kring aspekter som avfallshantering, energieffektivisering, byggprocesser och materialval.

Med anledning av ovanstående beslutade stadsdirektören att tillsätta en styrgrupp med uppdraget att ta fram en miljöprofil för två områden. Då kommunfullmäktige tidigare redan beslutat att det ena området ska vara Norra Djurgårdsstaden skulle ett andra område föreslås av styrgruppen. Dessutom skulle styrgruppen ta fram ett förslag till miljöprofil samt en projektbeskrivning av hur det fortsatta arbetet ska bedrivas, med en beskrivning av miljöprofilen, val av tillkommande område, organisation, tidschema, m.m. Styrgruppen – bestående av förvaltningscheferna för exploateringskontoret, miljöförvaltningen, stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, stadsdelsförvaltningarna i Hägersten-Liljeholmen och Östermalm samt en representant från stadsledningskontoret – har därefter färdigställt en rapport, ”Miljöprofilområden – miljöstadsdelar i världsklass”.

Rapporten föreslår att Västra Liljeholmen (Lövholmen) och det av kommunfullmäktige redan utpekade området Norra Djurgårdsstaden ska utgöra särskilt miljöprofilerade stadsdelar som ska ligga i frontlinjen vad gäller kunande inom och tillämpning av miljöteknik och stadsutveckling i planering, byggande och förvaltning. En förutsättning för att gå vidare med Västra Liljeholmen är dock att störningarna från Cementas betongfabrik går att lösa. Om Västra Liljeholmen inte kan komma ifråga som ett miljöprofilområde föreslår rapporten att ett nytt område tas fram.

Stadsledningskontoret anser att vikten av samordning kring arbetet med miljöprofilområden är stor och föreslår att exploateringsnämnden ges i uppdrag att inrätta ett beredande och samordnande råd för miljöprofilområdena

bestående av berörda förvaltningar och bolag. Arbetet ska drivas i enlighet med stadens principer för stora projekt.

Stadsledningskontoret anser vidare att Norra Djurgårdsstaden ska utgöra ett särskilt miljöprofilområde och föreslår att exploateringsnämnden ges i uppdrag att i samråd med berörda nämnder och bolag samt i dialog med byggbranschen ta fram ett program för området. Därutöver anser kontoret att Västra Liljeholmen (Lövholmen) ska utgöra ett särskilt miljöprofilområde under förutsättning att de hinder som beskrivs i rapporten från styrgruppen får en lösning. Kontoret understryker att det ej får innebära att staden finansierar Cementas omlokalisering.

En miljöprofilering ska också genomföras i de miljonprogramsområden som staden äger. De reinvesteringar som planeras inom bostadsbolagen ska vara miljösmarta. Lösningar som innebär energieffektiviseringar och uppmuntar till minskad vattenförbrukning ska sökas. Genom att använda den kunskap som tidigare arbete genererat kan befintliga fastigheter bli energieffektivare och den totala klimatpåverkan från stadens fastighetsbestånd minska.

Beredning

Stadsledningskontorets förslag har remitterats till exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, Stockholm Business Region AB, Stockholms Hamn AB, AB Stockholmshem, Stokab, AB Svenska Bostäder, Fastighetsägarna Stockholm, AB Fortum Värme, Stockholms Byggmästareförening samt Stockholms Handelskammare. Fastighetsnämnden, Stokab, Stockholms Byggmästareförening och Stockholms Handelskammare har underlåtit att svara på remissen.

Exploateringsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden samt Östermalms stadsdelsnämnd anser samfällt att rapportens förslag utgör en bra grund för det fortsatta arbetet med miljöprofilering av stadsdelar. Nämnderna ser också positivt på att applicera miljöprofilstanken i delar av det existerande bostadsbeståndet eftersom den största miljöbelastningen kan knytas till det fastighetsbestånd som redan finns.

För att tydliggöra miljöprofilsområdenas roll som en integrerad del i stadens trafiksystem är det nödvändigt att planering av de övergripande trafiksystemen samordnas med övrig infrastrukturplanering. Trafik- och renhållningsnämnden är samordnande för stadens roll i den regionala trafikplaneringen.

Nämnderna stöder förslaget med inrättande av beredande och samordnande råd. Nämnderna förutsätter att projektspecifika styrgrupper kommer att finnas för alla tre miljöprofilområdena och vill betona att det är i respektive projekts styrgrupp som miljöprofilarbetet har sin formella styrning. Nämnderna anser dessutom att ytterligare ett syfte med miljöprofilrådet bör vara att sprida erfarenheterna från miljöprofilområdena till andra projekt i staden. Exploateringsnämnden är beredd att ta på sig ansvaret att initiera och etablera det samordnande och beredande rådet.

Nämnderna stöder valet av miljöprofilområden. Det är bra med satsningar som avser både befintlig bebyggelse och nybyggnation samt att staden äger marken i Norra Djurgårdsstaden men inte i Lövholmen. Det är dock angeläget att lösa Cementa-frågan inom rimlig tid. I annat fall bör ett nytt område väljas.

Exploateringsnämnden ska i samråd med övriga berörda nämnder och bolar ta fram ett program för miljöprofileringen av Norra Djurgårdsstaden som grundas på och vidareutvecklar rekommendationerna i rapporten.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden vill för sin del avisera beredskap för rollen som samordnare för arbetet med miljöprofilering av miljonprogramsområden och ser även framför sig ett aktivt deltagande i arbetet med utvecklingen av Norra Djurgårdsstaden, Lövholmen och dess miljöprofileringar.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd ser fram emot en utveckling av Lövholmen med miljöaspekterna som övergripande vision. Marken i Lövholmen ägs av ett antal privata byggherrar, vilket innebär att staden inte kan reglera krav på åtgärder genom exploateringsavtal. Initiativet till Lövholmen som miljöprofilområde har dock kommit från byggherrarna själva vilket stadsdelsnämnden ser som mycket positivt. Staden har i Lövholmen ett utmärkt tillfälle att tillsammans med markägarna utforma en modell för samordning mellan staden och privata intressen som kan användas vid utformning av kommande miljöprofilområden och andra nybyggnadsprojekt med liknande förutsättningar. Stadsdelsnämnden medverkar gärna i ett fortsatt arbete med miljöprofileringen av området utifrån sin roll som lokal aktör.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd anser att det aktuella förslaget utgör en bra grund för det fortsatta arbetet med miljöprofilering av stadsdelar. Nämnden ser också positivt på att applicera miljöprofilstanken i delar av det existerande bostadsbeståndet. Genom att lyfta fram stadens miljonprogramsområden kommer miljöprofilarbetet även att omfatta järvastadsdelarna. Enligt stadsdelsnämndens uppfattning blir härigenom valet av miljöprofilområden väl avvägt, allrahelst som miljöprofilarbetet mycket väl överensstämmer med intentionerna i Vision Järva 2030 och lämpligen kan integreras i dessa planer.

Stockholm Business Region AB finner förslaget positivt i sin helhet. Och bedömer att de planerade satsningarna i Norra Djurgårdsstaden och Lövholmen kommer att stärka stadens internationella marknadsföring, vilket kan underlätta export inom miljöteknik och troligtvis även locka fler utländska investerare till regionen.

Stockholms Hamn AB stöder inriktningen i rapporten att skapa miljöprofilområden i Stockholm. Hamnen anser dock att bullerproblemen som finns i områdena bör analyseras ytterligare varför en fördjupad studie av bullerfrågorna bör genomföras innan fastställande av aktuella miljöprofilområden sker.

AB Stockholmshem anser att förslaget om att inrätta miljöprofilområden och dito stadsdelar är viktiga för stadens framtida miljö och därför bör genomföras. Bolaget anser att flera olika metoder och arbetssätt måste få användas för att uppnå stadens mål om miljöanpassat byggande. Eftersom teknik och marknad ständigt förändras innebär en initialt stark styrning och en hög detaljeringsgrad att byggherrarnas utrymme att uppnå målen på ett ekonomiskt optimalt sätt minskas kraftigt. Vad gäller styrgruppens sammansättning anser Stockholmshem att det bör övervägas om inte representanter för byggherrarna ska ingå så att även utförarnas åsikter kan tas till vara i styrgruppens beslut.

AB Svenska Bostäder anser att utredningen och styrgruppens förslag överensstämmer med bolagets energi- och miljöpolicy. Svenska Bostäder anser dock att tidsperioden fram till år 2030 då Norra Djurgårdsstaden ska vara fossilbränslefri är för lång och föreslår att delmål fastställs för uppvärmning, transporter och elanvändning.

Fastighetsägarna Stockholm anser att vision och övergripande mål i rapporten har en hög och realistisk ambitionsnivå. Fastighetsägarna menar dock att det bör undersökas om en lokal lösning på energiförsörjning är mera ändamålsenlig än en traditionell fjärrvärmelösning. Fastighetsägarna anser vidare att erfarenheter från energianvändningen i Bo 01 i Malmö och Hammarby Sjöstad visar på svagheter bland annat vad gäller uppsatta respektive uppnådda mål och framhåller därför att det är viktigt att se över processerna och de olika aktörernas roll, vilja och intresse att leva upp till de uppsatta målen.

AB Fortum Värme anser att det är viktigt att Norra Djurgårdsstaden får en tydlig profil med generella satsningar som kännetecknar stadsdelen. Spjutspetsatsningar bör vara av sådan karaktär att de kan kommersialiseras i senare etapper i området och inte bli enstaka demonstrationsprojekt. Eftersom energiinfrastrukturen är så viktig i projektet föreslår Fortum att bolaget ges en plats i det samordnande rådet för Norra Djurgårdsstaden. Bolaget anser vidare att det bör övervägas om det inte vore intressant att för Norra Djurgårdsstaden ha med ett mål om resurshushållning som komplement till klimatmålen.

För att utnyttja möjligheterna med fjärrvärme- och fjärrkylasystem till fullo anser Fortum att det är viktigt att dessa kommer in tidigt i detaljplaneringen av området i nära samarbete med byggherrarna. Bolaget föreslår därför att en detaljplan för hela området görs med typer av byggnader och tänkbara energibehov som kan skapa en plattform för energiinfrastrukturen i området.

Fortum uttrycker också intresse av att vara en huvudaktör i bildandet av ett innovationscentrum i Norra Djurgårdsstaden, eftersom bolaget ser det som en strategisk satsning att finna innovativa lösningar men också nya samverkansformer med olika aktörer i Norra Djurgårdsstaden.

Mina synpunkter

Stockholm har en lång tradition av framgångsrikt miljöarbete. Stockholmare uppskattar och värnar sin rena, gröna och vattenrika stad och har i över hundra år också engagerat sig i olika föreningar och kampanjer för en fortsatt ren miljö. Stockholms miljöarbete har också vunnit ett betydande internationellt erkännande och väcker mycket intresse och nyfikenhet. Under 2009 har vi fått två tydliga kvitton på detta i och med att EU-kommissionen har utsett Stockholm till Europas miljöhuvudstad 2010 och att den tidigare presidenten i USA, Bill Clinton, genom klimatinitiativet Clinton Climate Foundation har valt ut Stockholm och miljöprofilområdet Norra Djurgårdsstaden att ingå i utvecklingsprojektet Clinton Climate Positive Development program (Climate +). Stockholm och London är de enda städer i Europa som ingår i programmet som totalt omfattar 16 projekt.

Mer än halva jordens befolkning bor i dagsläget i städer och år 2050 beräknas andelen ha stigit till närmare 75 procent. Städerna står för mer än två tredjedelar av utsläppen av växthusgaser. Samtidigt är det städerna som till stor del driver utvecklingen avseende ekonomisk tillväxt, demokratisering och social utveckling. Stockholm och övriga städer har därmed en viktig uppgift i att visa upp lösningar för hållbar stadsutveckling som tillåter tillväxt samtidigt som klimatpåverkan minskar. Det föreligger inte något motsatsförhållande mellan hållbar stadsutveckling och ekonomisk tillväxt, tvärtom är de i hög grad varandras ömsesidiga förutsättningar.

I Stockholms stad är hållbar stadsutveckling ett högt prioriterat område, såväl ur miljö- som fastighetshänseende. En mängd nya utvecklingsområden planeras i Stockholm och samtidigt blir miljöfrågan och då särskilt klimatpåverkan allt mer viktig i sak för att åstadkomma ett hållbart samhälle. I Vision 2030 framhålls att Stockholm ska bibehålla och förstärka sin position som en av världens vackraste och renaste städer. Stockholm ska 2030 vara världsle-

dande på att utveckla, kommersialisera och tillämpa ny energi- och miljöteknik. Genom energieffektivisering och ökad användning av fossilbränsle fria energikällor kommer stadens bidrag till växthuseffekten minska.

Fullskaleområdet Hammarby Sjöstad med sitt systemtänkande kring hållbarhetsfrågorna är fortfarande unikt. För att fortsätta utveckla stadsdelar i världsklass tar staden nästa steg och sätter ramarna för tre nya miljöprofilområden där erfarenheterna från Hammarby Sjöstad tas tillvara och där ny miljöteknik kan visa vägen för hållbara lösningar för stockholmarna, näringslivet och staden. De tre miljöprofilområdena är Norra Djurgårdsstaden, Västra Liljeholmen och miljonprogramsområdena.

De nya miljöprofilområdena utformas som stadskvartertäta, transporteffektiva stadsdelar med en välavvägd exploateringsgrad. Historiska erfarenheter visar att täta, sammanhållna städer med god kollektivtrafikförsörjning både leder till minskad miljöpåverkan och samtidigt tillhandahåller högkvalitativa boendemiljöer. De principer för att utöka stenstaden och upphäva tullsnittet som så framgångsrikt vunnit insteg i Stockholms stadsbyggnadsprocess bör därför vara vägledande i planarbetet för miljöprofilområdena. Staden måste, i Norra Djurgårdsstaden så väl som i övriga exploateringsområden, sträva efter att genom nya arbetssätt, god stadsplanering och utnyttjande av de bästa tekniska lösningarna uppnå lönsamma exploateringar. Planmonopolet som ett verktyg för miljökriterier intar som en följd av markägoförhållandena i Västra Liljeholmen (tidigare kallat Lövholmen) en särställning i detta område.

Norra Djurgårdsstaden kommer att bli ett fantastiskt showcase för integrerade tekniklösningar, modern arkitektur samt en attraktiv och hållbar livsmiljö.

Västra Liljeholmen kan visa vägen för hur redan befintlig stad kan miljöprofileras genom samarbete med andra aktörer i ett område där staden varken äger mark eller befintlig bebyggelse.

Miljonprogrammen kommer genom massiva investeringar utvecklas och energieffektiviseras så att befintlig flerbostadsbebyggelse kan bli klimatfördöme för liknande områden i Europa samtidigt som områdena utvecklas avseende trygghet, trivsel och integration i dialog med de boende.

Efter besluten i kommunfullmäktige tillsatte stadsdirektören en styrgrupp med uppdraget att ta fram en miljöprofil för två områden, varav det ena redan var bestämt till Norra Djurgårdsstaden. Styrgruppen – bestående av förvaltningscheferna för exploateringskontoret, miljöförvaltningen, stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, stadsdelsförvaltningarna i Hägersten-Liljeholmen och Östermalm samt en representant från stadsledningskontoret – har färdigställt en rapport, ”Miljöprofilområden – miljöstadsdelar i världsklass”. Denna rapport har därefter varit på remiss i stadens nämnder och styrelser samt till ett

urval av externa aktörer. Exploateringskontoret har även anordnat seminarium och workshops med byggbranschen under remissförfarandet.

Jag delar rapportens slutsatser och förslag i allt väsentligt, men vill göra några viktiga tillägg och förändringar.

Staden är till stora delar redan byggd. För att Stockholm ska vara i världsklass som klimat- och miljömässigt hållbar storstad med goda levnadsvillkor även år 2030 krävs att staden även vidtar åtgärder i befintlig bebyggelse. Stadshusmajoriteten har därför, efter det att rapporten blev klar, tagit initiativ till att miljöprofilera miljonprogramsområdena i bland annat Järva och Söderort. Tio miljarder i investeringsmedel kommer under den kommande femårsperioden att investeras i energieffektiviserande åtgärder och upprustning av områdena. Vi har möjlighet att göra denna satsning mitt i rådande lågkonjunktur tack vare de försäljningsintäkter som bolagen har genererat genom majoritetens politik för aktiv fastighetsförvaltning.

Stadsledningskontoret föreslår att exploateringsnämnden ges uppdraget att bilda ett samordnande råd för styrningen av miljöprofilsområdena. Jag anser att det är viktigt att processen med miljöprofilering sker utifrån ett helhetsperspektiv på hållbarhetsfrågorna och i samverkan med branschen. Utvärderingen av Hammarby Sjöstad visar att systemlösningar skapade Hammarby Sjöstads miljöprofil. Utvärderingen visar att helhetsperspektivet i miljöprogrammet var den viktigaste drivkraften för genomförandet av Hammarby Sjöstads miljöprofilering. De operationella inriktningsmålen i Hammarby Sjöstads miljöprogram bidrog till att miljöprofileringen inkluderade alla områden i stadsplaneringen med målsättningar för transporter, avfall, dagvatten och energi. Helhetsperspektivet innebar att samtliga aktörer vid stads- och infrastrukturplaneringen blev indragna och integrerade i arbetet med att miljöprofilera Hammarby Sjöstad och miljöfrågan lyftes in i planeringen på ett helt nytt sätt. Frågor kring transporter och transportsystem, avfallshantering och energikällor, energiförbrukning och boendes beteende diskuterades på en och samma gång. Samtidigt konstaterar utvärderingen att Hammarby Sjöstads miljöprogram kom in sent i planeringsprocessen. Det är därför av största vikt att miljöprogrammet för Norra Djurgårdsstaden blir färdigt före årsskiftet.

Det är vidare viktigt att tydliga operativa mål utformas tidigt och att formerna för uppföljning klargörs. Detta ansvarar det samordnande rådet för. Rådet styrs av exploateringsdirektören och i rådet ingår miljödirektören, stadsbyggnadsdirektören, trafikdirektören samt en representant för Stockholms Stadshus AB respektive stadsledningskontoret.

Under rådet organiseras arbetet i tre projekt som styrs av en av förvaltningscheferna i styrgruppen. Projekten är Norra Djurgårdsstaden, Västra Lilje-

holmen och miljonprogramsområdena. Jag föreslår att exploateringsdirektören ansvarar för miljöprofileringen av Norra Djurgårdsstaden och Västra Liljeholmen och att en av stadsdirektören utsedd direktör inom koncernen ansvarar för miljonprogramsområdenas miljöprofilering.

Rådet utformar sådana projekt utifrån de behov som de identifierar. Rådet ansvarar för att operativa mål utformas utifrån rapportens förslag, att miljöprogram utformas för respektive område och att uppföljning sker. Markanvisningar, exploateringsavtal och detaljplaner används som styrmedel. Rådet ansvarar även för samordning med Clinton Climate Foundation och utvecklingsprojektet Climate +.

Rådet ansvarar vidare för att miljöprofilområdena blir framgångsrika genom att finna metoder för att säkerställa att lämpliga lösningar för exempelvis detaljplanering, energidistribution och avfallshantering tidigt identifieras. Det är av största vikt att rådet tillser att samtliga miljöprofilområden tillförs adekvat kompetens för att lösa de utmaningar som respektive område står inför i kongruens med exploateringsnämndens och kommunfullmäktiges principer för stora projekt.

Stockholm är och förblir Europas första miljöhuvudstad. Detta ambitiösa arbete kommer att visa vägen för omställningen mot mer hållbara städer för betydligt större städer än Stockholm. För att vi ska lyckas med det är det avgörande att staden tillsammans med näringslivet klarar av att visa att det går att växa och skapa goda levnadsvillkor med betydligt sänkt klimatpåverkan. Vår yttersta ambition på lång sikt är att visa att det går att bygga plusstadsdelar där stadsdelen levererar mer energi än vad som förbrukas av dess invånare och jag vet att företagen är beredda och villiga att anta denna utmaning tillsammans med oss.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Rapporten ”Miljöprofilområden – miljöstadsdelar i världsklass”

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Roger Mogert* (s) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige besluta

1. Föredragande borgarrådets förslag till beslut godkänns i huvudsak.
2. Att en miljöprofilering även sker av två befintliga stadsdelar.

3. Därutöver anføres följande:

Det är mycket positivt att Stockholm arbetar för att nya stadsutvecklingsområden får en stark miljöprofil. Det är däremot tråkigt att miljöprofilområdena ännu inte blivit fler. De flesta stockholmare bor inte, och kommer inte att bo, i nybyggda stadsdelar. Det är därför en fråga av största vikt att även delar av det befintliga bostadsbeståndet miljöprofileras. Satsningen på miljöprofilering av miljonprogramsområdena i bland annat Järva och Söderort är mycket välkommen. Som förvaltningarna påpekar måste dock klargöras om miljöprofilen gäller alla byggnader som staden äger i miljonprogramsområdena eller om det är vissa områden som avses. En verklig miljöprofilering av miljonprogramsområdena kräver mer än bara en satsning på energieffektivisering. Avfallshanteringen måste också miljöanpassas. I dagsläget ingår inte detta i uppdraget för miljöprofilering av miljonprogramsområdena.

För att stadsdelar ska kunna miljöprofileras på bästa sätt är det vidare viktigt att staden äger marken där exploateringen sker. Det är bara på det sättet staden har kontroll över att den bästa miljöanpassningen sker. Därför är stadens markinnehav av strategiskt intresse. Om inte annat visar utvecklingen att planmonopolet inte är tillräckligt. Staden måste vara med nära genomförandet för att resultatet ska bli tillfredställande. Att bara vara med vid planeringen eller i en inspekterande roll efteråt har i praktiken visat sig otillräckligt. Byggherrar har brutit mot krav som funnits i planeringen, och när investeringen väl är gjord kan man i praktiken inte belägga en fastighet med användningsförbud.

Ingen stadsdel kan bli verkligt miljöprofilerad om inte kollektivtrafiken finns med i planeringen. På detta område ser vi att den moderatstyrda majoriteten agerar i rakt motsatt riktning. Det är beklagligt. I själva verket har man tagit ställning principiellt mot en kapacitetsstark kollektivtrafik genom att deklarerat att tunnelbanan är färdigbyggd. Följaktligen får den nya stadsdelen Norra station trafikförsörjas med spårvagn från Odenplan, något som i praktiken betyder även buss och bil. Det är ingen framtidspolitik.

Reservation anfördes av borgarrådet *Yvonne Ruwaida* (mp) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige besluta

1. i huvudsak bifalla förslaget
2. anförda följande

Det är mycket positivt att Stockholm arbetar för att nya stadsutvecklingsområden får en stark miljöprofil. Många rekommendationer kring den konkreta utformningen är tydligt framåtsyftande i det gemensamma tjänstemannaförslaget och särskilt fokus på livsstilsfrågor välkomnar vi. Det är dock beklagligt att flera år efter fullmäktiges beslut om att miljöprofilområden ska utses är det endast för ett område som staden har påbörjat analysen hur miljöprofilen bör utformas.

Det program som ska vidareutvecklas av exploateringsnämnden måste innehålla konkreta målsättningar och krav, inom alla områdena energianvändning, transporter, klimatanpassning, kretslopp och livsstilsfrågor. Det måste också innehålla ett tydligt uppföljningssystem samt en strategi för hur man hanterar situationen ifall någon part inte lever upp till målsättningarna. Tyngre bör också prioriteras ett systematiskt arbete med att sprida kunskaper och erfarenheter till andra områden och framtida byggande.

Trots att all erfarenhet kring miljöstyrning talar för att miljöprogrammet måste fastställas tidigt i planeringsprocessen så ska detta för Norra Djurgårdsstaden som vi förstår det läggas på de redan befintliga planerna, åtminstone för delar av området. Mål om klimatanpassning som kräver nytänkande kring grönstruktur och våtmarker blir svåra att få till om inte programarbetet delvis görs om. Om alltför stor hänsyn tas när miljöprogrammet fastslås till redan gjort programarbete riskerar miljöprofilen i Norra Djurgårdsstaden bli mer en fråga om marknadsföring än genomgående profil.

Som förvaltningarna påpekar är det oklart hur de övergripande målen för Norra Djurgårdsstaden om CO₂-nivåer ska mätas och därmed hur man når måluppfyllnad. Vidare speglar dessa mål dåligt viktiga miljövärden som minskade kemikalieflöden vid byggande och effektiv avfallshantering och bör därför kompletteras. Det föreslagna målet att Norra Djurgårdsstaden ska vara fossilbränslefri 2030 bör ambitionshöjas, då Miljöpartiet bedömer det som nödvändigt att hela Stockholm har nått dit 2030.

Miljöprofilsarbetet visar också på behovet att ha tydliga basnivåer för byggandet i Stockholm. Programmet för miljöanpassat byggande utgjorde tidigare en sådan bas som gällde allt byggande på stadens mark. Kretsloppsrådets förslag till nationella riktlinjer för byggandet är framtaget av byggbranschens aktörer och innebär en rejäl förbättring när det gäller energieffektivitet jämfört med dagens nationella regelverk: Det är bra att nationella aktörer tagit hand om det arbetet och att Stockholm återigen kan använda sig av en standard/checklista för miljöpåverkan vid byggande. Miljöprofilsområdena måste dock gå längre för att utgöra 'spets'.

Vi välkomnar att miljöförvaltningen vill ta en viktig roll och det är bra att berörda nämnder och bolag ska vara delaktiga i framtagandet i programmet. Det bör innebära att berörda nämnder får programmet på remiss. En politisk styrgrupp bör också knytas till projektet.

Reservation anfördes av borgarrådet *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige besluta

1. I huvudsak bifalla föredragande borgarråds förslag till beslut
2. Staden bör dessutom utreda möjligheten att alla nya bostadsområden får miljöprofil
3. Därefter anföra följande

Vänsterpartiet ställer sig positivt till de planerade miljöprofilsområdena. Vi anser dock att alla nya områden borde vara miljöprofilsområden. Den teknik och kunskap om miljövänligt byggande, energieffektivisering, avfallshantering, miljövänliga transporter som finns måste användas i alla projekt som sker i staden, inte endast på utvalda områden. Vi anser att de utpekade miljöprofilsområdena ska bebyggas till stor del med

passivhus för att verkligen ge Stockholm en särställning när det gäller resurssnålt och miljösmart byggande. Erfarenheterna från Hammarby sjöstad måste tas tillvara, både positiva och negativa. Varje nytt område bjuder självklart på nya utmaningar men vi vill se en tydlig positiv utveckling från område till område när det gäller energieffektivisering, minskad resursanvändning, hållbara transporter och klimatsmarta lösningar. Sopsugar, avfallskvarnar, låga parkeringstal, väl utbyggd kollektivtrafik, passivhus, individuell energimätning och hushållsmaskiner med låg energiförbrukning måste ingå i alla områden. Försök med kollektivhus för mer effektiva boendelösningar, solpaneler och vindkraftverk som producerar energi, odlingslotter och kompost måste ingå i de så kallade miljöprofilområdena.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande

Norra Djurgårdsstaden ska utgöra ett särskilt miljöprofilerat stadsutvecklingsområde. Exploateringsnämnden ges i uppdrag att i samråd med berörda nämnder och bolag ta fram ett program för området i enlighet med utlåtandet.

Exploateringsnämnden ges i uppdrag att ta fram ett miljöprogram för Norra Djurgårdsstaden som ska underställas kommunfullmäktige för beslut.

Västra Liljeholmen (tidigare kallat Lövholmen) ska utgöra ett särskilt miljöprofilerat stadsutvecklingsområde. Exploateringsnämnden ges i uppdrag att utreda och föreslå lösningar på de utmaningar som finns i Västra Liljeholmen.

Exploateringsnämnden anmodas att inrätta ett beredande och samordnande råd för det fortsatta genomförandet av miljöprofilområden i enlighet med vad föredragande borgarrådet anfört.

Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge de kommunala bostadsbolagen i uppdrag att tillse att de renoveringar som planeras inom ramen för upp- rustningssatsningen i miljonprogramområdena genomförs med tydlig miljöprofil i enlighet med vad föredragande borgarrådet anfört.

Kommunstyrelsen ges i uppdrag att utarbeta ett förslag för hur stadens miljöprogram ska kompletteras med ett avsnitt om hållbart byggande. Det nya miljöprogrammet ska beslutas av kommunfullmäktige.

Stockholm den 23 september 2009

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Ylva Tengblad

Reservation anfördes av *Carin Jämtin, Tomas Rudin, Roger Mogert och Teres Lindberg* (alla s) med hänvisning till reservationen av (s) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Emilia Hagberg* (mp) med hänvisning till reservationen av (mp) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (v) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Kommunfullmäktige har i budget för 2008 samt i miljöprogrammet 2008-2011 beslutat att staden i två nya bostadsområden ska utforma och utveckla en miljöprofil. Dessa miljöprofilområden är tänkta att ge uttryck för stadsmiljöer i världsklass där ny miljöteknik, nya arbetssätt och god stadsplanering kan visa vägen för hållbara lösningar. Norra Djurgårdsstaden pekas ut i budgeten 2008 som ett av områdena. I miljöprogrammet 2008-2011 återfinns som delmål för perioden att staden ska fastställa två miljöprofilområden. Delmålet ifråga innebär enligt programmet också att erfarenheterna från Hammarby Sjöstad ska tas tillvara vid all detaljplanering och att miljöeffektiva lösningar ska initieras kring aspekter som avfallshantering, energieffektivisering, byggprocesser och materialval.

Med anledning av ovanstående beslutade stadsdirektören den 5 mars 2008 att tillsätta en styrgrupp med uppdraget att ta fram en miljöprofil för två områden. Då kommunfullmäktige tidigare redan beslutat att det ena området ska vara Norra Djurgårdsstaden skulle ett andra område föreslås av styrgruppen. Dessutom skulle styrgruppen ta fram ett förslag till miljöprofil samt en projektbeskrivning av hur det fortsatta arbetet, det vill säga genomförandet, ska bedrivas. Projektbeskrivningen skulle bland annat innehålla en beskrivning av miljöprofilen, val av tillkommande område, organisation, tidschema, med mera. Projektbeskrivningen för de två områdena skulle sedan underställas kommunfullmäktige för beslut. Styrgruppen – bestående av förvaltningscheferna för exploateringskontoret, miljöförvaltningen, stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, stadsdelsförvaltningarna i Hägersten-Liljeholmen och Östermalm samt en representant från stadsledningskontoret – färdigställde den 21 november 2008 en rapport, ”Miljöprofilområden – miljöstadsdelar i världsklass”.

Staden har också tagit andra initiativ för att utveckla miljöprofilarbetet. För att fullt ut kunna använda resultatet vid planering och byggande av nya stadsdelar i Stockholm, behöver erfarenheterna från Hammarby Sjöstad mer systematiskt samlas upp och utvärderas. Kungliga Tekniska Högskolan har på uppdrag av stadsledningskontoret genomfört en genomgripande uppföljande studie av Hammarby sjöstad. Denna uppföljande studie förväntas ligga till grund för preciseringen och detaljer i kommande program för miljöprofilområden.

Sammanfattning av rapporten "Miljöprofilområden – miljöstadsdelar i världsklass"

Två miljöprofilområden

Rapporten föreslår att Lövholmen och det av kommunfullmäktige redan utpekade området Norra Djurgårdsstaden ska utgöra särskilt miljöprofilerade stadsdelar som ska ligga i frontlinjen vad gäller kunskande inom och tillämpning av miljöteknik och stadsutveckling i planering, byggande och förvaltning. En förutsättning för att gå vidare med Lövholmen är dock att störningarna från Cementas betongfabrik går att lösa. Cementa bedriver industrihantering av cement inom fastigheten Lövholmen 15. Verksamheten har idag ett centralt läge med tillgång till hamn, spår och väl utbyggt gatunät för tunga transporter. Vid en samlokalisering med bostäder föreligger det sådan risk för framförallt bullerstörningar, men även trafiksäkerhetsrisker, att restriktioner för verksamheterna på platsen eller en omlokalisering av verksamheten är nödvändig. Rapporten föreslår vidare att om Lövholmen inte kan komma ifråga som ett miljöprofilområde ska ett nytt område tas fram.

Vision och övergripande mål

I stadens Vision 2030 anges en tydlig vision, Ett Stockholm i världsklass. Vision 2030 bör också utgöra grund för miljöprofilarbetet.

För Norra Djurgårdsstaden föreslås följande vision: Norra Djurgårdsstaden – En miljöstadsdel i världsklass.

Visionen för Norra Djurgårdsstaden föreslås åtföljas av övergripande mål som visar vad som avses med en miljöstadsdel i världsklass och ge fokus för arbetet att nå visionen.

För Norra Djurgårdsstaden föreslås följande tre övergripande mål:

1. År 2030 är Norra Djurgårdsstaden fossilbränslefri
2. År 2020 understiger CO₂-utsläppen 1,5 ton per person (CO₂-ekvivalenter)
3. Norra Djurgårdsstaden är anpassad till kommande klimatförändringar

Fokusområden

Rapporten pekar ut följande fokusområden:

- Energianvändning
- Transporter

- Klimatanpassning
- Kretslopp
- Livsstilfrågor

För ovanstående fokusområden föreslås också inriktningar för kommande operativa mål.

Omvärldsanalys

Rapporten nämner såväl utländska som nationella exempel och initiativ med koppling till hållbart byggande. Rapporten föreslår också att staden i sin samordningsroll ska verka för att statliga eller internationella miljörelaterade investeringsstöd med mera kan komma byggherrar och övriga aktörer till del genom en aktiv omvärldsbevakning samt delta i miljörelaterade internationella och nationella utvecklingsprojekt.

Genomförandet av miljösjatsningen

Rapporten tar upp och föreslår:

- Tillämpning av mål, riktlinjer eller krav
- Organisation och arbetsätt
- Arbetsprocesser med viktiga utgångspunkter från projektarbetet

Rapporten föreslår att samtliga byggherrar inom områdena ska åta sig att tillse att alla leverantörer av ny miljöteknik medverkar i marknadsföringen av områdena.

Vad gäller organisationen för projektet ger rapporten ett förslag till en miljöorganisation med en miljösamordnarfunktion. Förslaget gäller specifikt för Norra Djurgårdsstaden då rapporten meddelar att lämplig projektorganisation för miljöprofilarbetet för Lövholmen får avgöras efter det att projektets genomförande i övrigt klarlagts.

Rapporten tar också upp exempel och visar vikten av olika former av expertstöd som kan behövas för projekt som drivs med en miljöprofil. Konsultutredningar som bedöms som nödvändiga för att utreda olika delar i miljöprofileringen benämns. Andra investeringar såsom innovationscenter motsvarande ett utvecklat GlashusEtt i Hammarby Sjöstad föreslås i rapporten som nödvändigt. Vad gäller så kallade LIP-bidrag anses staden ha en viktig uppgift att samordna ansökningar om bidrag från de avsatta medlen.

Tidplan

Rapporten preciserar ingen tidplan för Lövholmen med tanke på samlokaliseringsproblematiken med Cementas verksamhet. Dock beräknas en tidplan för utbyggnaden av Norra Djurgårdsstaden som beräknas ske från år 2009 till och med 2018.

KTH:s rapport om Hammarby Sjöstad

Avdelningen för industriell ekologi vid KTH har på uppdrag av stadsledningskontoret genomfört en genomgripande uppföljande studie av Hammarby Sjöstad. Syftet med utvärderingen är att samla upp de viktigaste resultaten och erfarenheterna som bör föras vidare till nya stadsutvecklingsprojekt i Stockholms stad. I utvärderingsarbetet har ingått att undersöka processer, målformuleringar och resultat av Hammarby Sjöstads miljöprogram, samt att utveckla metoder för utvärdering. Denna uppföljande studie förväntas ligga till grund för preciseringen och detaljer i kommande miljöprogram för miljöprofilområden. En särskilt utsedd styrgrupp inom staden har följt KTH:s arbete.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 19 februari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Syftet med arbetet kring miljöprofilområden handlar inte bara om att stimulera stadsbyggnadsprojekt som både bidrar till förbättrad miljö och minskad klimatpåverkan. Miljöarbetet i stadsplaneringen är också viktigt för att profilera Stockholm i ett globalt sammanhang som en stad med höga ambitioner och stor kraft inom miljöteknikområdet och hållbar stadsutveckling.

Stockholm har nyligen av den europeiska kommissionen utsetts till Europas miljö-huvudstad 2010. Detta var första året European Green Capital utseddes av kommissionen. Priset ska delas ut till en stad som visar vägen till ett miljövänligt stadsliv och kan påvisa konsekventa resultat när det gäller uppfyllda miljönormer, ett ständigt engagemang när det gäller ambitiösa åtgärder, fortsatta miljöförbättringar och en hållbar utveckling. Den utvalda miljöhuvudstaden ska under huvudstadsåret dela med sig av god praxis till övriga europeiska städer. Utmärkelsen är ett utmärkt tillfälle att informera och inspirera andra om det goda miljöarbete staden, stockholmarna och företagen gör. I en årlig rapport som kommit ut sedan 1990 över Europeiska städers konkurrenskraft (European Cities monitor); hamnar Stockholm år efter år i topp vad gäller Europas

bästa stad att leva i ur miljöhänseende.

Hammarby Sjöstad har för sin miljöprofil nått nationell och internationell ryktbarhet, inte minst för att visa upp svenska miljötekniklösningar, och tusentals internationella besökare kommer till stadsdelen varje år. Satsningen på miljöprofilområden i Stockholm kan därför stärka stadens marknadsföring för att underlätta miljöteknikexport och även i högre grad attrahera utländska investeringar och företagsetableringar. Stockholm visar att det går att förena tillväxt med miljömässigt hållbara lösningar.

Att staden fortsätter sina ambitioner med utvecklandet av ett miljöprofilområde, såsom Norra Djurgårdsstaden, uttrycker en mycket hög nivå för miljöinsatser och där staden har ett särskilt starkt engagemang. Kraven på tät samverkan mellan stadens olika förvaltningar och nämnder är höga. Detta för att hållbar stadsutveckling berör en stor mängd politikområden och myndigheter. Det finns starka kopplingar till bland annat den urbana utvecklingspolitiken, boendefrågor, miljöteknik, transporter och regional utveckling.

Det är en utmaning att kunna skapa attraktiva och ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbara stadsmiljöer som kan vara förebilder för hållbar stadsplanering. Detta gör att det också ställer höga krav på staden när det gäller samordning med en mängd olika aktörer både lokalt, nationellt och internationellt. Ur ett rent näringspolitiskt perspektiv med tanke på nyttjandet av tillämpad miljöteknik är också samordningen av stor vikt. En utvecklad samverkan med näringsliv och forskning leder till nya företag som ger innovationer och lösningar för hållbar stadsutveckling.

En miljöprofilering ska också genomföras i de miljonprogramområden som staden äger. De närmsta 5 åren planerar Stockholms stad via de kommunala bostadsbolagen att bekosta upprustning av befintliga bestånd av hyreslägenheter i miljöprogramområden med 10 miljarder kronor.

I det arbetet är det angeläget att kunskap från tidigare arbete med miljöprofilering tas till vara och att ett kontinuerligt kunskapsutbyte sker mellan arbetet med de nya miljöprofilområdena och upprustningarna i miljonprogrammet. De reinvesteringar som planeras inom bostadsbolagen ska vara miljösmarta. Lösningar som innebär energieffektiviseringar och uppmuntrar till minskad vattenförbrukning ska sökas.

Genom att använda den kunskap som tidigare arbete generat kan befintliga fastigheter bli energieffektivare och den totala klimatpåverkan från stadens fastighetsbestånd minska.

De föreslagna miljöprofilområdena Norra Djurgårdsstaden och Lövholmen skiljer sig i stor utsträckning framförallt beroende på hur ägarbilden ser ut. Områden, såsom Lövholmen, med till största del privata fastighetsägare innebär helt andra förutsättningar än områden där staden äger mestadels av marken. Inte bara planeringsprocessen, ansvarsförhållanden, kostnadsfördelning, genomförande, tidpunkt för när projekt genomförs m.m. ser då annorlunda ut, utan även ansvaret för och arbetet med miljöprofileringen som helhet. Detta faktum kräver därför en än starkare samordning från stadens sida. Samtidigt menar stadsledningskontoret att det är viktigt med stort engagemang också från privata fastighetsägare i miljöprofilområdena inte minst avseende Lövholmen där initiativet kommer från de privata fastighetsägarna

Med beaktande av vikten kring samordning anser stadsledningskontoret att Exploateringsnämnden bör ges i uppdrag att inrätta ett beredande och samordnande råd för det fortsatta genomförandet av miljöprofilområdena bestående av berörda förvaltningar och bolag. Arbetet ska drivas i enlighet med stadens principer för Stora projekt. Stadsledningskontoret ser positivt på att Exploateringskontoret planerar att tillsätta en miljösamordnare som bland annat ska leda, stödja och samordna arbetet med miljöprofileringen av Norra Djurgårdsstaden.

För att områdena Norra Djurgårdsstaden och Lövholmen som föreslagits i utredningen *Miljöprofilområden – miljöstadsdelar i världsklass* ska utgöra särskilt miljöprofilerade stadsdelar; anser stadsledningskontoret att det är av yttersta vikt att konkretisera miljöprofileringen och precisera inriktningen för kommande operativa mål. Exploateringsnämnden har som nämndmål att verka för en långsiktigt hållbar markanvändning och bebyggelseutveckling som främjar stadens invånare. Exploateringsnämnden bör, i samråd med stadens berörda nämnder och bolag, ta fram ett miljöprogram för miljöprofilområden. Till grund för programmet bör beaktas såväl de föreslagna inriktningsmålen som föreslagits i ovannämnda utredning som resultatet av KTHs rapport om utvärderingen av Hammarby Sjöstads miljöprofilering. Även de nationella riktlinjerna för miljöanpassat byggande som tagits fram av Byggbranschens kretsloppsråd gemensamt med Miljöstyrningsrådet bör beaktas (har gått ut på remiss 2009-01-30). Vidare bör ett samråd ske med fastighetsägare, byggherrar, forskningsvärlden och övriga aktörer i branschen.

Stadsledningskontoret anser slutligen att det är angeläget att Exploateringsnämnden följer upp och får bekräftat huruvida de i rapporten utpekade störningarna avseende Lövholmen går att lösa för att kunna möjliggöra området som ett av två särskilt miljöprofilerade stadsutvecklingsområden. Kontoret vill särskilt understryka att lösningar måste utarbetas i samråd mellan fastighetsägare och Cementa för vilka staden inte har något ansvar. Om exploateringskontoret bedömer att fastighetsägare och Cementa inte når lösningar som innebär att Lövholmen kan exploateras, får staden undersöka möjligheten till annat miljöprofilområde, helst på privatägd mark.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, Stockholm Business Region AB, Stockholms Hamn AB, AB Stockholmskem, Stokab, AB Svenska Bostäder, Fastighetsägarna Stockholm, AB Fortum Värme, Stockholms Byggmästareförening samt Stockholms Handelskammare. Fastighetsnämnden, Stokab, Stockholms Byggmästareförening och Stockholms Handelskammare har underlåtit att svara på remissen.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 14 maj 2009 att som svar på remissen överlämna och åberopa exploateringskontorets med miljöförvaltningen, stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret och Östermalms stadsdelsförvaltning gemensamma tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordföranden Mirja Räihä Järvinen m.fl. (S), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Torsten Tigerschiöld (MP), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Ann-Margarethe Livh (V), *bilaga 1*.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 13 maj 2009 att som svar på remissen överlämna och åberopa miljöförvaltningens med exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret och Östermalms stadsdelsförvaltning gemensamma tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordföranden Åsa Romson (MP), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Karin Wanngård m.fl. (S) samt ledamoten Stellan Hamrin (V), *bilaga 1*.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 14 maj 2009 att som svar på remissen överlämna och åberopa stadsbyggnadskontorets med exploateringskontoret, miljöförvaltningen, trafikkontoret och Östermalms stadsdelsförvaltning gemensamma tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamoten Arhe Hamednaca m.fl. (S) samt ledamoten Maria Hannäs (V), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Cecilia Obermüller (MP), *bilaga 1*.

Trafik- och renhållningsnämnden

Trafik- och renhållningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 12 maj 2009 att som svar på remissen överlämna och åberopa trafikkontorets med exploateringskontoret, miljöförvaltningen, stadsbyggnadskontoret och Östermalms stadsdelsförvaltning gemensamma tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av tjänstgörande ersättaren Hampus Rubaszkin (MP), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 maj 2009 att som svar på remissen överlämna och åberopa stadsdelsförvaltningens med exploateringskontoret, miljöförvaltningen, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret gemensamma tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Rolf Lindell m.fl. (S) samt ledamoten Per Hamnström (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Marion Sundqvist (MP), *bilaga 1*.

Exploateringskontorets, miljöförvaltningens, stadsbyggnadskontorets, trafikkontorets och Östermalms stadsdelsförvaltnings gemensamma tjänsteutlåtande daterat den 28 april 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Allmänt

Förvaltningarna har gemensamt arbetat med att ta fram det aktuella förslaget och anser att det utgör en bra grund för det fortsatta arbetet med miljöprofilering av stadsdelar. Förvaltningarna ser också positivt på att applicera miljöprofilstanken i delar av det existerande bostadsbeståndet eftersom, totalt sett, den största miljöbelastningen kan knytas till det fastighetsbestånd som redan finns. Att visa hur befintliga hus kan tillämpa ny kunskap och teknik kan på ett värdefullt sätt ytterligare befästa stadens roll som Europas miljöhuvudstad. Det behöver dock klargöras om miljöprofilen gäller alla byggnader som staden äger i miljonprogramsområdena eller om det är vissa områden som avses. Utöver energieffektiviseringar och minskad vattenförbrukning bör även miljöanpassad och effektiv avfallshantering uppnås.

För att nå de övergripande målen som föreslås för Norra Djurgårdsstaden är det viktigt att de operativa målen utformas så att de tillsammans minskar utsläppen till-

räckligt mycket. De operativa målen skall utgå från ett helhetsperspektiv där områdets specifika förutsättningar och möjligheter konsekvent beaktas. Det är angeläget att erfarenheterna från varje etapp dokumenteras och återförs till nästa delområde. De tre övergripande målen har kopplingar till alla fokusområden, men alla är inte lika tydliga, t.ex. det avseende kretslopp. Detta är viktigt att tänka på när målen kommuniceras, både internt och externt.

För att tydliggöra miljöprofilområdenas roll som en integrerad del i stadens trafiksystem är det nödvändigt att planering av de övergripande trafiksystemen, inom och i anslutning till områdena, samordnas med övrig infrastrukturplanering som regionens aktörer bedriver. Trafikkontoret är samordnande för stadens roll i den regionala trafikplaneringen.

Det är också viktigt att, vid sidan av de specifika fokusområdena och ansträngningarna för att nå extraordinära resultat inom dessa områden, en lång rad redan etablerade baskrav inom hälso- och miljöanpassat byggande givetvis ska tillämpas även här. De nationella riktlinjer för miljöanpassat byggande som kretsloppsrådet och miljöstyrningsrådet håller på att ta fram kan bli en bra utgångspunkt i det fortsatta arbetet.

Beredande och samordnande råd

Förvaltningarna stöder förslaget med inrättande av beredande och samordnande råd, som fortsättningsvis benämns miljöprofilråd.

Staden håller på att ta fram en gemensam struktur för hur stora projekt bör organiseras och drivas. Enligt förslag som nu diskuteras ska varje projekt ha en styrgrupp med representanter från alla berörda förvaltningar och bolag. Syftet är att få en effektiv styrning av stora projekt med bred förankring i staden. Förvaltningarna förutsätter att projektspecifika styrgrupper kommer att finnas för alla tre miljöprofilområdena och vill betona att det är i respektive projekts styrgrupp som miljöprofilarbetet, liksom projektet i övrigt, har sin formella styrning. Det beredande och samordnande miljöprofilrådet kompletterar projektens styrgrupper och ska ge förutsättningar för att samordna gemensamma miljöfrågor inom de tre miljöprofilområdena. En plattform kan härigenom skapas för att kunna ta tillvara erfarenheter av ny miljöteknik och planeringsstrategier för och inom de olika områdena samt för att tillsammans forma förslag till miljöstrategier för projekten. Förvaltningarna anser dessutom att ytterligare ett syfte med miljöprofilrådet böra vara att sprida erfarenheterna från miljöprofilområdena till andra projekt i staden.

Exploateringskontoret är berett att ta på sig ansvaret att initiera och etablera det samordnande och beredande rådet för miljöprofilområdena Norra Djurgårdsstaden, Lövholmen samt miljonprogramsområdena. Exploateringskontoret avser att kalla till ett möte med närmast berörda direktörer för att ta beslut om organisation och arbetssätt för miljöarbetet. Målsättningen är att etablera miljörådet innan sommaren 2009.

Val av miljöprofilområden

Förvaltningarna stödjer valet av miljöprofilområden. Det är bra med satsningar som

avser både befintlig bebyggelse och nybyggnation samt att staden äger marken i Norra Djurgårdsstaden men inte i Lövholmen. Det är dock angeläget att lösa Cementa-frågan inom rimlig tid. I annat fall bör ett nytt område väljas. Stockholm har flera lämpliga områden där planeringen har höga miljöambitioner och som tidsmässigt kan passa in.

Program för miljöprofilering

Exploateringskontoret ska i samråd med berörda nämnder och bolag ta fram ett program för miljöprofileringen av Norra Djurgårdsstaden som grundas på och vidareutvecklar rekommendationerna i bilaga 1 "Miljöprofilområden – Miljöstadsdelar i världsklass". Förvaltningarna har påbörjat denna arbetsprocess under våren genom olika former av workshops med deltagare från kretsloppsbolag och byggherrar. KTH:s uppföljning av miljöarbetet i Hammarby Sjöstad visar också att det krävs en utveckling av uppföljnings och utvärderingssystem som kan följa projektet från de tidiga planeringsskedena till driftsskedet. Exempelvis kan ett fortsatt samarbete med KTH innebära värdefullt stöd för en sådan utveckling.

Förvaltningarna har påbörjat en inventering av möjliga utredningar, informationsinsatser och investeringar som staden kan söka medel för från regeringens delegation för hållbara städer. Staden planerar att söka medel både för miljöprofileringen av Norra Djurgårdsstaden och också av miljonprogramsområden inom Järvaområdet. Ansökan för Norra Djurgårdsstaden kommer att innehålla både förslag till program och informationsåtgärder samt förslag till investeringar. Exploateringskontoret samordnar den ansökan. I Järva kommer fokus att vara att ta fram koncept för energieffektiv renovering i olika typer av byggnader, energioptimering och förnyelsebar energi, men även avfallshantering och de sociala aspekterna är viktiga att få med. Miljöförvaltningen samordnar den ansökan. En gemensam programpunkt som båda ansökningar föreslås innehålla är utveckling av uppföljnings och utvärderingssystem där KTH kommer att delta.

Resurser

För att lyckas med miljöprofileringen krävs att resurser avsätts. För miljonprogramsområdena har 10 miljarder föreslagits för den miljöprofilerade upprustningen. Miljöinsatserna i Hammarby Sjöstad bekostades delvis med 100 miljoner kronor i bidrag från regeringens lokala investeringsstöd. Miljöinvesteringen för de bidragsbeviljade åtgärderna uppgick till 370 miljoner kronor. Förutom investeringsstöd för miljöinsatser i miljöprofilområdena behöver berörda förvaltningar resurser för att kunna delta på bästa sätt i utvecklingen och uppföljningen av miljöprofilområdena. I det planerade innovationscentret i Norra Djurgårdsstaden finns tankar om att respektive förvaltning bidrar med personresurser i olika projekt för att kunskapsuppbyggnaden ska bevaras inom staden.

Miljöförvaltningen vill för sin del avisera beredskap för rollen som samordnare för arbetet med miljöprofilering av miljonprogramsområden och ser även framför sig ett aktivt deltagande i arbetet med utvecklingen av Norra Djurgårdsstaden, Lövholmen och dess miljöprofileringar.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 maj 2009 att som svar på remissen överlämna och återropa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Abit Dundar m.fl. (FP) samt ledamoten Lars Svärd m.fl. (M), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 april 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har i ett tidigt skede varit engagerad i frågan om miljöprofilering och ser fram emot en utveckling av Lövholmen med miljöaspekterna som övergripande vision. De målsättningar och inriktningar som beskrivs i rapporten för Norra Djurgårdsstaden bör i stort kunna gälla även för Lövholmen. Speciellt inriktningen för resor och transporter, med förslag på parkering för endast miljöbilar, bilpooler, mycket fokus på cykeltillgänglighet och kollektivtrafik bör passa utmärkt i Lövholmen, där trafiklösningar för, i en första etapp, ca 500 nya hushåll borde vara en av de största utmaningarna i området. För att tydliggöra miljöprofilsområdenas roll som en integrerad del i stadens trafiksystem är det också viktigt att planering av de övergripande trafiksystemen, inom och i anslutning till områdena, samordnas med övrig infrastrukturplanering inom regionen.

Vidare är frågan om klimatanpassning angelägen med tanke på Lövholmens direkta närhet till Mälaren. Naturligtvis är samtliga fokusområden viktiga, inte minst inriktningen att bygga på ett miljövänligt och hållbart sätt. Beteendefrågor och föresatsen att det ska vara ”lätt att göra rätt” bäddar också för ett miljöanpassat beteende hos boende i området.

Marken i Lövholmen ägs av ett antal privata byggherrar, bland annat Skanska, JM och Veidekke, vilket innebär att staden inte kan reglera krav på åtgärder genom exploateringsavtal. Initiativet till Lövholmen som miljöprofilområde har dock kommit från byggherrarna själva vilket förvaltningen ser som mycket positivt och som ett tillfälle staden självklart måste ta till vara. För Lövholmen kan samordning och organisation komma att se lite annorlunda ut utifrån de privata markägarnas inflytande. Staden har här ett utmärkt tillfälle att tillsammans med markägarna utforma en modell för samordning mellan staden och privata intressen. En sådan modell kan sedan användas vid utformning av kommande miljöprofilområden och andra nybyggnadsprojekt med liknande förutsättningar. Förvaltningen medverkar gärna i ett fortsatt arbete med miljöprofileringen av området bland annat utifrån sin roll som lokal aktör med erfarenhet från och kännedom om området.

Det beredande och samordnande rådet som exploateringskontoret får i uppdrag att inrätta anser förvaltningen är bra. När genomförandeförutsättningarna för Lövholmen tydliggjorts ytterligare bör ställning kunna tas till om och hur rådet och erfarenheter från Norra Djurgårdsstaden kan komma även Lövholmen till nytta. Förvaltningen ser också möjligheter till gemensam kunskapsuppbyggnad inom miljöteknikområdet och hållbart stadsbyggande. Inrättande av ett gemensamt beredande och samordnande råd stödjer samordningen mellan miljöprofilområdena.

En viktig uppgift för rådet bör också vara att säkerställa att det sker en samordning mellan de olika miljöprofilområdena så att nytänk i ett område kan tas tillvara i de övriga två etc. Ett exempel på projekt som berör alla tre områdena är att utveckla en uppföljnings- och utvärderingsmodell som följer projektet från planering till drift – där erfarenheter från KTH:s uppföljning av Hammarby Sjöstad tas tillvara. Dessutom bör ny teknik och kunskaper som utvecklas i miljöprofilområdena så småningom komma allt bostadsbyggande i Stockholm till godo.

En förutsättning för att gå vidare med Lövholmen är att störningarna från Cementas verksamhet vid Lövholmen går att lösa. Om frågan inte löses inom en nära framtid efterlyser styrgruppen ett nytt uppdrag att presentera ett alternativt område för miljöprofilering. Förvaltningen har höga förväntningar på en lösning av frågan om Cementas verksamhet inom en rimlig framtid så att området har en möjlighet att utformas till miljöprofilområde.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 maj 2009 att som svar på remissen överlämna och åberopa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamoten Jakob Dencker (MP), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 april 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Allmänt

Förvaltningen anser att det aktuella förslaget utgör en bra grund för det fortsatta arbetet med miljöprofilering av stadsdelar. Förvaltningen ser också positivt på att applicera miljöprofilstanken i delar av det existerande bostadsbeståndet, eftersom, totalt sett, den största miljöbelastningen kan knytas till det fastighetsbestånd som redan finns. Att visa hur befintliga hus kan tillämpa ny kunskap och teknik kan på ett värdefullt sätt ytterligare befästa stadens roll som Europas miljöhuvudstad. Det behöver dock klargöras om miljöprofilen gäller alla byggnader som staden äger i miljonprogramsområdena eller om det är vissa områden som avses. Utöver energieffektiviseringar och minskad vat-

tenförbrukning bör även miljöanpassad och effektiv avfallshantering uppnås.

För att tydliggöra miljöprofilområdenas roll som en integrerad del i stadens trafiksystem är det nödvändigt att planering av de övergripande trafiksystemen, inom och i anslutning till områdena, samordnas med övrig infrastrukturplanering som regionens aktörer bedriver. Detta är inte minst viktigt vid åtgärder inom järvastadsdelarnas miljöprogramsområden, vilka berörs av det nu pågående E18-projektet, Förbifart Stockholm och tvärspårvägens sträckning genom stadsdelsområdet. Trafikkontoret är samordnande för stadens roll i den regionala trafikplaneringen.

Vid sidan av de specifika fokusområdena och ansträngningarna för att nå extraordinära resultat inom de nämnda miljöprofilområdena, är det givetvis också viktigt att en lång rad redan etablerade baskrav inom hälso- och miljöanpassat byggande tillämpas även här. De nationella riktlinjer för miljöanpassat byggande som byggbranschens kretsloppsråd och Miljöstyrningsrådet håller på att ta fram kan bli en bra utgångspunkt i det fortsatta arbetet.

Beredande och samordnande råd

Förvaltningen har inget att erinra mot förslaget att inrätta ett beredande och samordnande råd, som fortsättningsvis benämns miljöprofilråd.

Staden håller på att ta fram en gemensam struktur för hur stora projekt bör organiseras och drivas. Enligt förslag som nu diskuteras ska varje projekt ha en styrgrupp med representanter från alla berörda förvaltningar och bolag. Syftet är att få en effektiv styrning av stora projekt med bred förankring i staden. Förvaltningen förutsätter att projektspecifika styrgrupper kommer att finnas för alla tre miljöprofilområdena och vill betona att det är i respektive projekts styrgrupp som miljöprofilarbetet, liksom projektet i övrigt, har sin formella styrning. Det beredande och samordnande miljöprofilrådet kompletterar projektens styrgrupper och bör ge förutsättningar för att samordna gemensamma miljöfrågor inom de tre miljöprofilområdena. Erfarenheter av ny miljöteknik och nya planeringsstrategier kan härigenom tillvaratas och spridas från de berörda miljöprofilområdena till andra projekt inom staden.

Exploateringskontoret har under hand förklarat sig berett att ta på sig ansvaret att initiera och etablera det samordnande och beredande rådet. Kontoret avser att kalla till ett möte med närmast berörda förvaltningar för att ta beslut om organisation och arbetssätt. Målsättningen är att etablera miljörådet före sommaren 2009.

Val av miljöprofilområden

Förvaltningen har inget att erinra mot det föreslagna valet av miljöprofilområden. Det är bra med satsningar som avser både befintlig bebyggelse och nybyggnation. Likaså är det en fördel att områden där staden äger marken och områden där andra aktörer äger marken finns representerade i detta arbete. Genom att även lyfta fram stadens miljöprogramsområden kommer även miljöprofilarbetet även att omfatta järvastadsdelarna. Enligt förvaltningens uppfattning blir härigenom valet av miljöprofilområden väl avvägt. Allrahelst som miljöprofilarbetet mycket väl överensstämmer med intentionerna i Vision Järva 2030 och lämpligen kan integreras i arbetet med att förverkliga

dessa planer.

Program för miljöprofilering

Berörda tekniska förvaltningar har påbörjat en inventering av vilka utredningar, informationsinsatser och investeringar som är möjliga för staden att söka medel för från regeringens Delegation för hållbara städer. Delegationen har avsatt medel för insatser som berör såväl nyproduktion som renovering. Staden planerar att söka medel både för miljöprofileringen av Norra Djurgårdsstaden och för miljöarbetet inom miljonprogramsområdena inom järvastadsdelarna. Exploateringskontoret kommer att samordna ansökan för Norra Djurgårdsstaden. Miljöförvaltningen samordnar den ansökan som berör järvastadsdelarnas miljonprogramsområden. Där kommer fokus att vara att ta fram koncept för energieffektiv renovering i olika typer av byggnader, energioptimering och förnyelsebar energi, men även avfallshantering. Här måste också de sociala aspekterna ägnas speciell uppmärksamhet. Förberedande diskussioner pågår mellan miljöförvaltningen och Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning om att samarbeta kring detta och att söka medel härför från Delegationen för hållbara städer, vilken Det bör vidare framhållas att under den närmaste femårsperioden kommer stadens bostadsbolag att reinvestera i miljonprogramsområdena för motsvarande 10 miljarder kronor – åtgärder som härigenom ska ges en miljöprofil. En gemensam programpunkt som båda ansökningar föreslås innehålla är utveckling av uppföljnings- och utvärderingssystem där KTH kommer att delta.

Resurser

För att lyckas med miljöprofileringen krävs att resurser avsätts. Förutom investeringsstöd för miljöinsatser i miljöprofilområdena behöver berörda förvaltningar även andra resurser för att kunna delta på bästa sätt i utvecklingen och uppföljningen av miljöprofilområdena.

Stockholm Business Region AB

Stockholm Business Region AB har avgivit ett kontorsyttrande daterat den 18 maj 2009 med i huvudsak följande lydelse.

I Vision 2030 framhålls att Stockholm ska bibehålla och förstärka sin position som en av världens vackraste och renaste städer. Stockholm ska 2030 vara världsledande på att utveckla, kommersialisera och tillämpa ny energi- och miljöteknik.

Det känns därför mycket positivt att både Norra Djurgårdsstaden och Lövholmen är utvalda till stadsutvecklingsområden med tydlig miljöprofil. Vad gäller Lövholmen är det viktigt, som också framkommer i rapporten, att finna vägar till samarbete mellan stad, fastighetsägare, företagsgruppen i Liljeholmen och Cementa. Detta kommer att vara ett ofrånkomligt krav för att lyckas att sätta miljöfokus på Lövholmen. Staden måste vara mycket tydlig med sina ambitioner på miljöområdet och på tidigt stadium

bjuda in de olika parterna till diskussion och information.

Hammarby Sjöstad med sin miljöprofil har varit lyckosam för marknadsföringen av området och av Stockholm i sin helhet. Med all säkerhet kommer kommande satsningar i Norra Djurgårdsstaden och Lövholmen att stärka stadens internationella marknadsföring och varumärket Stockholm– the Capital of Scandinavia. Det kan underlätta export inom miljöteknik och troligtvis även locka fler utländska investerare till regionen. Stockholm Business Region finner förslaget om Miljöprofilområden - Miljöstadsdelar i världsklass positivt i sin helhet.

Stockholms Hamn AB

Stockholms Hamn AB har avgivit ett kontorsyttrande daterat den 28 maj 2009 med i huvudsak följande lydelse.

Stockholm Hamn AB stöder inriktningen i rapporten att skapa miljöprofilområden i Stockholm där klimatfrågorna kommer i fokus och där ambitionen är att Stockholm skall bibehålla och förstärka sin position som en av världens vackraste och renaste städer.

Vi anser dock att bullerproblemen som finns i områdena bör analyseras ytterligare. Både hamnens verksamhet i Värtan Frihamnen och Cementas verksamhet på Lövholmen är att betrakta som industribuller vilket medför att Naturvårdsverkets regler och riktvärden för byggande nära dessa anläggningar är gällande, liksom övrig miljölagstiftning som finns på området. En eventuell överflyttning av Cementas verksamhet till Värtahamnen skulle accentuera problemet i denna del av Stockholms Hamnar.

Länsstyrelsen i Stockholms län har påtalat problemen och konsekvenserna av att bygga bostäder nära den bullerstörande verksamhet som bedrivs i Stockholms Hamnar. Länsstyrelsen har även tillsammans med trafikverken preciserat det statliga anspråket på vilka hamndelar som ingår i riksintresset Stockholms Hamn. Enligt 3 kap. 8 § miljöbalken ska områden som är av riksintresse för kommunikationsanläggningar skyddas mot åtgärder som ”påtagligt kan försvåra” tillkomsten eller utnyttjande av anläggningarna. Bostadsbebyggelse som blir bullerstörd över gällande riktvärden för ljudnivåer för industribuller kan innebära att hamnen inte kan fortsätta med sin verksamhet i nuvarande omfattning.

Det är i första hand kommunens ansvar att se till att riksintresset Stockholms Hamn beaktas. Stockholms Hamn AB anser därför att en fördjupad studie av bullerfrågorna bör genomföras innan fastställande av aktuella miljöprofilområden sker.

Hamnen ser positivt på att anordna ett innovationscenter som ett ”showroom” i Värtahamnen om inte istället någon av gasverkets tegelbyggnader kan bli tillgängliga för detta ändamål.

AB Stockholmshem

AB Stockholmshem har avgivit ett kontorsyttrande daterat den 1 juni 2009 med i huvudsak följande lydelse.

Stockholmshem anser att förslaget om att inrätta miljöprofilområden och dito stadsdelar är viktiga för stadens framtida miljö och därför bör genomföras, inte minst för att få viktig kunskap inför kommande nyproduktion.

Stockholmshem planerar att under året starta produktionen av ett passivhus med målet om 45kWh/kvm a-temp och Miljöförvaltningens mål om hus med energiåtgång på 50 – 75 kWh/kvm bedöms därmed som realistisk.

Nedan kommenteras en del av de enskilda förslagen.

Målstyrning och ekonomi

När det gäller att genomföra drastiska förändringar vad gäller miljöanpassat byggande måste flera olika metoder och arbetssätt kunna få användas för att uppnå stadens mål. Därför är det av största vikt att målen är mätbara och sätts på en realistisk nivå som inte är alltför högt ställda. Eftersom teknik och marknad ständigt förändras innebär en initialt stark styrning och en hög detaljeringsgrad att byggherrarnas utrymme kraftigt minskas för att uppnå målen på ett ekonomiskt optimalt sätt.

Att bygga miljöanpassat ställer krav på större investeringar än traditionellt byggande. Förhoppningen är att de ökade investeringarna ska bidra till sänkta driftskostnader vilket kan leda till att investeringen ska löna sig på sikt. Användandet av nya metoder och teknik riskerar dock att föra med sig oförutsedda kostnader för miljöprojektet. Det är därför av största vikt att se över avkastningskraven för att hålla nere boendekostnaderna, så att de nya bostäderna inte bara kan efterfrågas av en liten elit bland befolkningen.

Processen

Den arbetsprocess som påbörjats för projekten i Norra Djurgårdsstaden där flera olika partsintressen ingår fungerar bra. I workshops har argumenten kunnat brytas mot varandra och en ömsesidig kunskapsinläring och respekt för varandras ståndpunkter har kunnat uppnås. Processen att finna bra lösningar som tillfredsställer både högt ställda miljökrav och kravet på en godtagbar ekonomi måste få ta tid. På så sätt kan kraven höjas etappvis i takt med att erfarenheter tas till vara från tidigare och pågående projekt.

Vad gäller styrgruppens sammansättning bör man överväga om inte representanter för byggherrarna, åtminstone från den kommunala och helst även från den privata sfären, ska ingå så att även utförarnas åsikter kan tas till vara i styrgruppens beslut.

Gemensamt råd för nyproduktion och upprustning

Stockholms hem ställer sig mycket tveksamt till att det skulle finnas några större överförbara erfarenheter mellan nyproduktion i miljöprofilområdena och upprustning av miljonprogramsområden. En eventuell erfarenhetsöverföring sker inte på rådsmöten utan snarare i de konkreta projektarbetena som förutsätts ske även vad gäller miljonprogramsupprustningen. I detta arbete kan lämpligen även berörda stadsdelsförvaltningar delta.

AB Svenska Bostäder

AB Svenska Bostäder har avgivit ett kontorsyttrande daterat den 27 maj 2009 med i huvudsak följande lydelse.

AB Svenska Bostäder anser att utredningen och styrgruppens förslag angående ovan nämnda remiss, överensstämmer med företagets inriktning och profilering vad gäller vad gäller energi- och miljöpolicy.

Remissen ligger även i linje med de förslag och tankegångar som AB Svenska Bostäder nu arbetar fram som ett inriktningsbeslut för stadsdelarna på Järvafältet inom projektet ”Järvalyftet”.

Vi anser dock att tidsperioden fram till år 2030 då Norra Djurgårdsstaden skall vara fossilbränslefri, är för lång. Föreslår att delmål fastställs under denna övergripande punkt för perioden vad gäller uppvärmning, transporter och elanvändning. Detta kan då möjliggöra att krav ställs på en snabbare utfasning under denna 20-årsperiod för enskilda växthusgasbelastande verksamheter, exempelvis fjärrvärme.

Fastighetsägarna Stockholm

Fastighetsägarna Stockholm har inkommit med ett remissvar daterat den 3 juni 2009 med i huvudsak följande lydelse.

Fastighetsägarna Stockholm lämnar härmed synpunkter på ovanstående remiss

Styrgruppen för miljöprofilområden har i föreliggande rapport presenterat förslag till miljöprofil samt en projektbeskrivning av hur det fortsatta arbetet dvs. genomförande ska bedrivas. Fastighetsägarna Stockholm anser att vision och övergripande mål samt fokusområden som tas upp i dokumentet har en hög och realistisk ambitionsnivå. Rapporten beskriver väl helhetsperspektiv för hur en hel stadsdel ska kunna miljöprofilas. De två miljöprofilområdena föreslås vara Norra Djurgårdsstaden och Lövholmén. För Norra Djurgårdsstaden föreslås tre övergripande mål: fossilbränslefri stadsdel år 2030, CO²-utsläpp 1,5 ton per person, och att stadsdelen är anpassad till kommande klimatförändringar.

Rapporten pekar ut särskilda fokusområden som energianvändning, transporter,

klimateanpassning, kretslopp och livsstilsfrågor. I rapporten diskuteras hur genomförandet av miljörensningen ska genomföras men även hur erfarenheterna från Hammarby Sjöstad ska kunna tas tillvara och läggas till grund för detaljer i kommande miljöprogram för miljöprofilområdena.

Fastighetsägarna Stockholm vill dock framföra några synpunkter i anslutning till rapporten:

1. Behovet av tillförd energi till byggnaderna lär bli mycket låg om satsningar på energieffektiva hus benämnt "Passivhus" eller "Plusus" blir verklighet. Ambitionen i rapporten är att operativa målnivåer för energianvändning ska ligga väsentlig lägre än gällande krav i Boverkets Byggregler (BBR). Frågan är då om det är rationellt att satsa på en traditionell fjärrvärmelösning för att tillgodose den väsentlig låga energitillförsel som krävs. Vi menar att det bör undersökas om en lokal lösning på energiförsörjning är mera ändamålsenlig. Om det ändå bedöms att fjärrvärmeinfrastruktur är det mest rationella, är det med hänsyn till tidigare erfarenheter nödvändigt att undvika monopol på denna del av fjärrvärmemarknaden. Här kan erfarenheterna från Täbys fjärrvärmeutbyggnad kunna vara en utgångspunkt.
2. I rapporten tas upp frågan om samordning och helhetssyn på byggteknik och installationssystem och en sammanvägning av alla energi- och miljöaspekter samt byggtekniska konsekvenser och en samverkan mellan olika aktörer, vilket är nödvändigt för byggnader med låg energianvändning. Här är också nödvändigt med kompetenshöjning och medvetandegörande av helheten i byggnaden som ett system hos inblandade aktörer.
3. Erfarenheterna från uppföljningarna av energianvändningen i Bo 01 i Malmö och även KTH:s rapport om Hammarby Sjöstad visar på stora svagheter bland annat vad gäller bristerna i uppsatta respektive uppnådda mål. Det är viktigt att se över processerna och även de olika aktörernas roll, vilja och intresse att leva upp till de uppsatta målen.

AB Fortum Värme

AB Fortum Värme har inkommit med ett remissvar daterat den 29 maj 2009 med i huvudsak följande lydelse.

Inriktningen för miljöprofilområdena ligger väl i linje med Fortums syn på energisystemets utveckling. Fortum har sammanfattat synpunkter och förslag i 8 olika punkter. De baseras bl a på erfarenheterna från Hammarby Sjöstad:

Generella lösningar skapar profilen på området

Det är viktigt att Norra Djurgårdsstaden får en tydlig profil med generella satsningar som kännetecknar stadsdelen. Spjutspetsatsningar bör vara av sådan karaktär att de kan kommersialiseras i senare etapper i området och inte bli enstaka demonstrationsprojekt.

Staden har en viktig uppgift att styra upp de satsningar som skall vara generella och kännetecknande för hela Norra Djurgårdsstaden. Detta är väsentligt eftersom många byggherrar och olika aktörer är berörda. Risken finns annars att intressanta lösningar inte får genomslag och affärsframgång till följd av en splittrad satsning på många olika lösningar, vilket delvis var en lärdom från Hammarby Sjöstad.

Affärsmässiga lösningar med spridningseffekt bör prioriteras

I många projekt av denna karaktär är det vanligt med teknikdemonstrationer för att visa hur målen kan uppnås. För att goda lösningar skall nå framgång måste det också finnas affärsmässiga lösningar. Fortum vill trycka på alla aktörers roll att bidra till att det i Norra Djurgårdsstaden utvecklas affärslösningar, som kan få en spridningseffekt, men vill i detta skede lyfta fram betydelsen av att staden bidrar till att stimulera denna utveckling i stadsdelen.

Skapa brett engagemang för genomförandet av miljöprogrammet

Satsningen i Norra Djurgårdsstaden är mycket omfattande och får än större betydelse, när området nu finns med bland Clinton Foundations 16 utvalda städer. Det är viktigt att alla de personer, som arbetar med olika aspekter för att skapa ett framgångsrikt Norra Djurgårdsstaden, känner till de miljömål och de ambitioner, som finns för stadsdelen och också arbetar i denna riktning. Detta gäller både inom staden, och också i alla de företag och organisationer, som har olika roller inom området. Så var ej fallet i Hammarby Sjöstadsprojektet. Detta ställer krav på management inom alla deltagande organisationer, men framför allt att det finns en samsyn och bred information om projektet. Fortum vill lyfta fram betydelsen av att denna aspekt inte underskattas, när satsningen i Norra Djurgårdsstaden skall organiseras och genomföras.

Organisation för satsningen i Norra Djurgårdsstaden

I beskrivningen av Miljöprofilområdena är organisationen för Norra Djurgårdsstaden knapphändigt beskriven och det är inte tydligt på vilket sätt olika aktörer kommer att delta i utvecklingen av området. Satsningen skall, enligt förslaget, bedrivas enligt stadens principer för Stora projekt. Med tanke på komplexiteten i satsningen, att den kräver nya arbetssätt i såväl planering som genomförande, ökat tvärsektorieellt samarbete och ett stort engagemang från många för att nå framgång, så är det oerhört viktigt att organisation, arbetssätt, roller och ansvar är tydliga och tar hänsyn till dessa aspekter.

Fortum har deltagit vid en del möten under den inledande planeringsfasen. Eftersom energiinfrastrukturen är så viktig i projektet och är en integrerad del i val av energilösningar för fastigheterna, utvecklingen av kretsloppssystemen, införandet av elfor-

don m.m., så föreslår vi att Fortum får en plats i det samordnande rådet för Norra Djurgårdsstaden.

Miljömål och uppföljning

De föreslagna miljömålen är uttryckta på en övergripande nivå och det är t ex inte helt klart var systemgränsen går för målet 1,5 ton CO₂ per person. Det är viktigt att målen förtydligas och bryts ner på en nivå så att de olika aktörerna förstår hur man skall bidra till att uppfylla målen. Beräkningsmetodikerna behöver också utvecklas. Här kan Norra Djurgårdsstaden bidra till att utveckla en modell, som kan användas för hållbara stadsdelar.

Uppföljningen av miljömålen var en brist i Hammarby Sjöstadsprojektet. Den uppföljning som gjordes var av specialistkaraktär och så komplicerad att det var svårt för gemene man att förstå hur resultaten skulle tolkas. Målen bör följas upp regelbundet under projektets gång och också kunna kommuniceras till "mannen på gatan".

Det sistnämnda målet om klimatanpassning är väl så viktigt och åtgärder av denna karaktär skall absolut ingå i projektet. Dock bör man överväga om det inte vore intressantare, att för stadsdelen ha med ett mål om resurshushållning som komplement till klimatmålen, t ex primär energianvändning eller annat resurshushållningsmått. Detta är ett område där Stockholm ligger i framkant genom satsningen på integreringen av energi-, avfalls- och VA-systemen och det skulle kunna bidra till att kommunicera denna typ av resultat på ett tydligare sätt.

Fjärrvärme och fjärrkyla i framtidsstaden

I Hammarby Sjöstad var fjärrvärmen och kretsloppslösningar viktiga för miljöprofileringen. I Norra Djurgårdsstaden ser vi möjligheter att ta nästa steg i att utnyttja fjärrvärme- och fjärrkyla-systemen, så att lösningarna i både byggnaderna och hela systemet blir mer energieffektiva. Fjärrvärmen har en viktig roll både i lågenergi- och passivhus. Utvecklade fjärrkylalösningar är speciellt intressanta för lokaler, men skulle också kunna vara intressant i vissa bostadshus. För att utnyttja dessa möjligheter till fullo är det viktigt, att de kommer in tidigt i detaljplaneringen av området och i ett nära samarbete med byggherrar. Fortum föreslår att en detaljplan för hela området görs med typer av byggnader och tänkbara energibehov som kan skapa en plattform för energiinfrastrukturen i området.

Smarta nät - ett intressant profileringsområde

Ett nytt område, som kommer att få ökad betydelse, är s k Smarta nät. De är en förutsättning i det hållbara samhället med större andel lokal intermittent elproduktion och laddning av elbilar. I det smarta nätet interagerar de fastighetsnära systemen med lokal elproduktion, styrning av elanvändning i byggnaden, laddning av elbilar, lokal lagring av el m.m. med elnätet och mer centraliserad elproduktion. Här kan Norra Djurgården få en både nationellt och internationellt framträdande roll genom att tidigt satsa på sådana lösningar. Fortum har intresse av att demonstrera denna typ av spjutspets-satsning i Norra Djurgårdsstaden.

Innovationscentrum

Sättet att arbeta med innovationsfrågor är oerhört centralt för att Norra Djurgårdsstaden skall sättas på kartan som stadsdelen i världsklass. I utredningen beskrivs Innovationscentrum till största delen som ett informationscentrum. Erfarenheterna från Hammarby Sjöstad är också att Glashuset i huvudsak varit ett informationscentrum och att innovationsfrågorna inte haft någon framträdande roll i stadsdelen.

Fortum har i kontakter med Exploateringskontoret, inför ansökan till Delegationen för hållbara städer, föreslaget att Innovationscentrum bör bestå av två delar - en Innovationsdel, där de kreativa lösningarna stimuleras och olika parter engageras i detta samt en Show rooms-del som också är en fysisk lokal för informations-spridning.

Vi har också tydliggjort vårt intresse att vara en huvudaktör i bildandet av Innovationscentret, då vi ser det som en strategisk satsning att finna innovativa lösningar men också nya samverkansformer med olika aktörer i Norra Djurgårdsstaden.

Vi hoppas att dessa synpunkter och förslag kan bidra till att framgångsrikt utveckla miljöprofilområdet Norra Djurgårdsstaden.

RESERVATIONER M.M.

Exploateringsnämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Mirja Räihä Järvinen m.fl. (S) enligt följande

- 1 Förvaltningens förslag till beslut godkänns i huvudsak.
- 2 En miljöprofilering sker även av två befintliga stadsdelar.
- 3 Därutöver anføres följande:

De flesta stockholmare bor inte, och kommer inte att bo, i nybyggda stadsdelar. Det är därför en fråga av största vikt att även delar av det befintliga bostadsbeståndet miljöprofileras. Särskilt välkommet vore det att satsa på miljöprofilering i ytterstaden, inte bara som en del av en i och för sig nödvändig upprustning, utan också som en satsning i sig för att öka ytterstadens attraktivitet.

För att stadsdelar ska kunna miljöprofileras på bästa sätt är det viktigt att staden äger marken där exploateringen sker. Det är bara på det sättet staden har kontroll över att den bästa miljöanpassningen verkligen sker.

Reservation anfördes av som ledamot tjänstgörande ersättaren Torsten Tigerschiöld (MP) enligt följande

- 1 Förvaltningens förslag till remissvar bifalls i huvudsak.
- 2 Därutöver anføres följande:

Det är mycket positivt att Stockholm arbetar för att nya stadsutvecklingsområden får en stark miljöprofil. Många rekommendationer kring den konkreta utformningen är tydligt framåtsyftande i det gemensamma tjänstemannaförslaget och särskilt fokus på livsstilsfrågor välkomnar vi. Det är dock beklagligt att flera år efter fullmäktiges beslut om att miljöprofilsområden ska utses är det endast för ett område som staden har påbörjat analysen hur miljöprofilen bör utformas.

Det program som ska vidareutvecklas av exploateringsnämnden måste innehålla konkreta målsättningar och krav, inom alla områdena energianvändning, transporter, klimatanpassning, kretslopp och livsstilsfrågor. Det måste också innehålla ett tydligt uppföljningssystem samt en strategi för hur man hanterar situationen ifall någon part inte lever upp till målsättningarna. Tyngre bör också prioriteras ett systematiskt arbete med att sprida kunskaper och erfarenheter till andra områden och framtida byggande.

Trots att all erfarenhet kring miljöstyrning talar för att miljöprogrammet måste fastställas tidigt i planeringsprocessen så ska detta för Norra Djurgårdsstaden som vi

förstår det läggas på de redan befintliga planerna, åtminstone för delar av området. Mål om klimatanpassning som kräver nytänkande kring grönstruktur och våtmarker blir svåra att få till om inte programarbetet delvis görs om. Om alltför stor hänsyn tas när miljöprogrammet fastslås till redan gjort programarbete riskerar miljöprofilen i Norra Djurgårdsstaden bli mer en fråga om marknadsföring än genomgående profil.

Som förvaltningarna påpekar är det oklart hur de övergripande målen för Norra Djurgårdsstaden om CO₂-nivåer ska mätas och därmed hur man når måluppfyllnad. Vidare speglar dessa mål dåligt viktiga miljövärden som minskade kemikalieflöden vid byggande och effektiv avfallshantering och bör därför kompletteras. Det föreslagna målet att Norra Djurgårdsstaden ska vara fossilbränslefri 2030 bör ambitionshöjas, då Miljöpartiet bedömer det som nödvändigt att hela Stockholm har nått dit 2030.

Miljöprofilsarbetet visar också på behovet att ha tydliga basnivåer för byggandet i Stockholm. Programmet för miljöanpassat byggande utgjorde tidigare en sådan bas som gällde allt byggande på stadens mark. Kretsloppsrådets förslag till nationella riktlinjer för byggandet är framtaget av byggbranschens aktörer och innebär en rejäl förbättring när det gäller energieffektivitet jämfört med dagens nationella regelverk: Det är bra att nationella aktörer tagit hand om det arbetet och att Stockholm återigen kan använda sig av en standard/checklista för miljöpåverkan vid byggande. Miljöprofilsområdena måste dock gå längre för att utgöra 'spets'.

Vi välkomnar att miljöförvaltningen vill ta en viktig roll och det är bra att berörda nämnder och bolag ska vara delaktiga i framtagandet i programmet. Det bör innebära att berörda nämnder får programmet på remiss. En politisk styrgrupp bör också knytas till projektet.

Reservation anfördes av ledamoten Ann-Margarethe Livh (V) enligt följande

- 1 Förvaltningens förslag till remissvar bifalls i huvudsak.
- 2 Därutöver anføres följande:

Vänsterpartiet ställer sig positiva till de planerade miljöprofilsområdena. Vi anser dock att alla nya områden borde vara miljöprofilsområden. Den teknik och kunskap om miljövänligt byggande, energieffektivisering, avfallshantering, miljövänliga transporter som finns måste användas i alla projekt som sker i staden, inte endast på utvalda områden. Vi anser att de utpekade miljöprofilsområdena ska bebyggas med enbart passivhus för att verkligen ge Stockholm en särställning när det gäller resurssnålt och miljösmart byggande. Erfarenheterna från Hammarby sjöstad måste tas tillvara, både positiva och negativa. Varje nytt område bjuder självklart på nya utmaningar men vi vill se en tydlig positiv utveckling från område till område när det gäller energieffektivisering, minskad resursanvändning, hållbara transporter och klimatsmarta lösningar. Sopsugar, avfallskvarnar, låga parkeringstal, väl utbyggd kollektivtrafik, passivhus, individuell energimätning och hushållsmaskiner med låg energiförbrukning måste ingå i alla områden. Försök med kollektivhus för mer effektiva boendelösningar, solpaneler

och vindkraftverk som producerar energi, odlingslotter och kompost måste ingå i de så kallade miljöprofilsområdena.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Åsa Romson (MP) enligt följande

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att i huvudsak bifalla förvaltningens förslag till remissvar, samt att anföra följande:

Det är mycket positivt att Stockholm arbetar för att nya stadsutvecklingsområden får en stark miljöprofil. Många rekommendationer kring den konkreta utformningen är tydligt framåtsyftande i det gemensamma tjänstemannaförslaget och särskilt fokus på livsstilsfrågor välkomnar vi. Det är dock beklagligt att det flera år efter att fullmäktiges beslut om att miljöprofilsområden ska utses är det endast för ett område som staden har påbörjat analysen hur miljöprofilen bör utformas.

Det program som ska vidareutvecklas av exploateringsnämnden måste innehålla konkreta målsättningar och krav, inom alla områdena energianvändning, transporter, klimatanpassning, kretslopp och livsstilsfrågor. Det måste också innehålla ett tydligt uppföljningsystem samt en strategi för hur man hanterar situationen ifall någon part inte lever upp till målsättningarna.

Trots att all erfarenhet kring miljöstyrning talar för att miljöprogrammet måste fastställas tidigt i planeringsprocessen så ska detta för Norra Djurgårdsstaden som vi förstår det läggas på de redan befintliga planerna, åtminstone för delar av området. Mål om klimatanpassning som kräver nytänkande kring grönstruktur och våtmarker blir svåra att få till om inte programarbetet delvis görs om. Om alltför stor hänsyn tas när miljöprogrammet fastslås till redan gjort programarbete riskerar miljöprofilen i Norra Djurgårdsstaden bli mer en fråga om marknadsföring än genomgående profil.

Som förvaltningarna påpekar är det oklart hur de övergripande målen för Norra Djurgårdsstaden om CO₂-nivåer ska mätas och därmed hur man når måluppfyllnad. Vidare speglar dessa mål dåligt viktiga miljövärden som minskade kemikaliefloden vid byggande och effektiv avfallshantering och bör därför kompletteras. Det föreslagna målet att Norra Djurgårdsstaden ska vara fossilbränslefri 2030 bör höjas. 2030 anser vi att hela staden behöver vara fossilbränslefri.

Miljöprofilsarbetet visar också på behovet att ha tydliga basnivåer för byggandet i Stockholm. Programmet för miljöanpassat byggande utgjorde tidigare en sådan bas som gällde allt byggande på stadens mark. Kretsloppsrådets förslag till nationella riktlinjer för byggandet är framtaget av byggbranschens aktörer och innebär en rejäl förbättring när det gäller energieffektivitet jämfört med dagens nationella regelverk: Det är bra att nationella aktörer tagit hand om det arbetet och att Stockholm återigen kan använda sig av en standard/checklista för miljöpåverkan vid byggande. Miljöprofilsområdena måste dock gå längre för att utgöra 'spets'.

Vi välkomnar att miljöförvaltningen vill ta en viktig roll och det är bra att berörda nämnder och bolag ska vara delaktiga i framtagandet i programmet. Det bör innebära att berörda nämnder får programförslaget på remiss. En politisk styrgrupp bör också knytas till projektet.

Reservation anfördes av ledamoten Karin Wanngård m.fl. (S) samt ledamoten Stellan Hamrin (V) enligt följande

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag till beslut och att en miljöprofilering sker även av två befintliga stadsdelar, samt att därutöver anföras följande:

De flesta stockholmare bor inte, och kommer inte att bo, i nybyggda stadsdelar. Det är därför en fråga av största vikt att även delar av det befintliga bostadsbeståndet miljöprofileras. Särskilt välkommet vore det att satsa på miljöprofilering i ytterstaden, inte bara som en del av en i och för sig nödvändig upprustning, utan också som en satsning i sig för att öka ytterstadens attraktivitet.

För att stadsdelar ska kunna miljöprofileras på bästa sätt är det viktigt att staden äger marken där exploateringen sker. Det är bara på det sättet staden har kontroll över att den bästa miljöanpassningen verkligen sker.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation anfördes av ledamoten Arhe Hamednaca m.fl. (S) samt ledamoten Maria Hannäs (V) enligt följande

Stadsbyggnadsnämnden beslutar att i huvudsak godkänna kontorens förslag till beslut och att en miljöprofilering sker även av två befintliga stadsdelar, samt att därutöver anföras följande:

De flesta stockholmare bor inte, och kommer inte att bo, i nybyggda stadsdelar. Det är därför en fråga av största vikt att även delar av det befintliga bostadsbeståndet miljöprofileras. Särskilt välkommet vore det att satsa på miljöprofilering i ytterstaden, inte bara som en del av en i och för sig nödvändig upprustning, utan också som en satsning i sig för att öka ytterstadens attraktivitet.

För att stadsdelar ska kunna miljöprofileras på bästa sätt är det viktigt att staden äger marken där exploateringen sker. Det är bara på det sättet staden har kontroll över att den bästa miljöanpassningen verkligen sker.

Reservation anfördes av ledamoten Cecilia Obermüller (MP) enligt följande

Stadsbyggnadsnämnden beslutar att i huvudsak bifalla kontorens förslag till svar, samt att vidare anföra följande:

Det är mycket positivt att Stockholm arbetar för att nya stadsutvecklingsområden får en stark miljöprofil. Många rekommendationer kring den konkreta utformningen är tydligt framåtsyftande i det gemensamma tjänstemannaförslaget och särskilt fokus på livsstilsfrågor välkomnar vi. Det är dock beklagligt att tre år efter fullmäktiges beslut om att miljöprofilsområden ska utses är det endast för ett område som staden har påbörjat analysen hur miljöprofilen bör utformas.

Det program som ska vidareutvecklas av exploateringsnämnden måste innehålla konkreta målsättningar och krav, inom alla områdena energianvändning, transporter, klimatanpassning, kretslopp och livsstilsfrågor. Det måste också innehålla ett tydligt uppföljningssystem samt en strategi för hur man hanterar situationen ifall någon part inte lever upp till målsättningarna. Tyngre bör också prioriteras ett systematiskt arbete med att sprida kunskaper och erfarenheter till andra områden och framtida byggande.

Trots att all erfarenhet kring miljöstyrning talar för att miljöprogrammet måste fastställas tidigt i planeringsprocessen så ska detta för Norra Djurgårdsstaden som vi förstår det läggas på de redan befintliga planerna, åtminstone för delar av området. Mål om klimatanpassning som kräver nytänkande kring grönstruktur och våtmarker blir svåra att få till om inte programarbetet delvis görs om. Om alltför stor hänsyn tas när miljöprogrammet fastslås till redan gjort programarbete riskerar miljöprofilen i Norra Djurgårdsstaden bli mer en fråga om marknadsföring än genomgående profil.

Som förvaltningarna påpekar är det oklart hur de övergripande målen för Norra Djurgårdsstaden om CO₂-nivåer ska mätas och därmed hur man når måluppfyllnad. Vidare speglar dessa mål dåligt viktiga miljövärden som minskade kemikalieflöden vid byggande och effektiv avfallshantering och bör därför kompletteras. Det föreslagna målet att Norra Djurgårdsstaden ska vara fossilbränslefri 2030 bör ambitionshöjas, då Miljöpartiet bedömer det som nödvändigt att hela Stockholm har nått dit 2030.

Miljöprofilsarbetet visar också på behovet att ha tydliga basnivåer för byggandet i Stockholm. Programmet för miljöanpassat byggande utgjorde tidigare en sådan bas som gällde allt byggande på stadens mark. Kretsloppsrådets förslag till nationella riktlinjer för byggandet är framtaget av byggbranschens aktörer och innebär en rejäl förbättring när det gäller energieffektivitet jämfört med dagens nationella regelverk: Det är bra att nationella aktörer tagit hand om det arbetet och att Stockholm återigen kan använda sig av en standard/checklista för miljöpåverkan vid byggande. Miljöprofilsområdena måste dock gå längre för att utgöra 'spets'.

Vi välkomnar att miljöförvaltningen vill ta en viktig roll och det är bra att berörda nämnder och bolag ska vara delaktiga i framtagandet i programmet. Det bör innebära att berörda nämnder får programmet på remiss. En politisk styrgrupp bör också knytas till projektet.

Trafik- och renhållningsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av som ledamot tjänstgörande ersättaren Hampus Rubaszkin (MP) enligt följande

Efter de fruktansvärda nedskärningar på miljöarbetet som moderaterna och dess stödpartier tidigare gjort sig skyldiga till, så är det glädjande att Stockholm nu aktivt börjar arbeta för att komma ikapp övriga Sverige inom miljöområdet. Ambitionen i arbetet med miljöprofilområden är god. Viljan att skapa miljöprofilområden med mål för minskade utsläpp, minskad biltrafik, minskade mängder avfall med mera är utmärkt. Det är dock beklagligt att tre år efter fullmäktiges beslut om att miljöprofilsområden ska utses är det endast för ett område som staden har påbörjat analysen hur miljöprofilen bör utformas.

Det program som ska vidareutvecklas av exploateringsnämnden måste innehålla konkreta målsättningar och krav, inom alla områdena energianvändning, transporter, klimatanpassning, kretslopp och livsstilsfrågor. Det måste också innehålla ett tydligt uppföljningssystem samt en strategi för hur man hanterar situationen ifall någon part inte lever upp till målsättningarna. Tyngre bör också prioriteras ett systematiskt arbete med att sprida kunskaper och erfarenheter till andra områden och framtida byggande.

Trots att all erfarenhet kring miljöstyrning talar för att miljöprogrammet måste fastställas tidigt i planeringsprocessen så ska detta för Norra Djurgårdsstaden som vi förstår det läggas på de redan befintliga planerna, åtminstone för delar av området. Mål om klimatanpassning som kräver nytänkande kring grönstruktur och våtmarker blir svåra att få till om inte programarbetet delvis görs om. Om alltför stor hänsyn tas när miljöprogrammet fastslås till redan gjort programarbete riskerar miljöprofilen i Norra Djurgårdsstaden bli mer en fråga om marknadsföring är genomgående profil.

Som förvaltningarna påpekar är det oklart hur de övergripande målen för Norra Djurgårdsstaden om CO₂-nivåer ska mätas och därmed hur man når måluppfyllnad. Vidare speglar dessa mål dåligt viktiga miljövärden som minskade kemikalieflöden vid byggande och effektiv avfallshantering och bör därför kompletteras. Det föreslagna målet att Norra Djurgårdsstaden ska vara fossilbränslefri 2030 bör ambitionshöjas, då Miljöpartiet bedömer det som nödvändigt att hela Stockholm har nått dit 2030.

Miljöprofilsarbetet visar också på behovet att ha tydliga basnivåer för byggandet i Stockholm. Programmet för miljöanpassat byggande utgjorde tidigare en sådan bas som gällde allt byggande på stadens mark. Kretsloppsrådets förslag till nationella riktlinjer för byggandet är framtaget av byggbranschens aktörer och innebär en rejäl förbättring när det gäller energieffektivitet jämfört med dagens nationella regelverk. Det är bra att nationella aktörer tagit hand om det arbetet och att Stockholm återigen kan använda sig av en standard/checklista för miljöpåverkan vid byggande. Miljöprofilsområdena måste dock gå längre för att utgöra 'spets'.

Miljöpartiet menar att Bromma flygfält, Norra Djurgårdsstaden samt Norra stationsområdet ska bli klimatneutrala stadsdelar. Förutom krav på energisnål bebyggelse

ska där utvecklas innovativa energilösningar som sol- och vindkraft som kan generera överskott och föras ut på el- och värmenätet, bilsnål planering, modern avfallshandling och tidig medverkan i planeringen av dem som ska bo i områdena.

Att ha höga ambitioner vad gäller miljöbilar är bra, men kan aldrig helt lösa problemen med CO₂-utsläppen. Det är viktigt att staden i dessa områden driver en parkeringspolitik som styr mot minskat bilåkande. Där är låga parkeringsnormer ett viktigt verktyg.

I förslaget saknas vidare beskrivningar av hur de vattenrelaterade delarna av arbetet ska klaras av. Stockholm Vatten är i dag renskalat från kompetens och resurser annat än för den rena kärnverksamheten och kan inte längre bistå när det gäller dagvattnenfrågor och generell frågor som ingår i Vattenprogrammet för Stockholms stad. Frågor för bevarande av sjöar och vattendrag, de "blå" frågorna, har i dag ingen huvudman i Stockholms stad. Någon annan aktör måste utses att hålla i dessa frågor.

Man förefaller heller inte ha några djupare kunskaper om passivhus, då man beskriver detta som en väl utvecklad teknik på kontinenten, som nu är på väg att introduceras i Sverige.

Man kan sedan några år resa till Göteborg, som i fråga om husbyggnadsteknik nu ligger långt före Stockholm och där studera fungerande passivhus.

Rörande byggnation i och vid grönområden så kan man även studera den ersättningskala som tillämpas i Tyskland och andra länder i Europa. Där man, vid byggplanering frågar om man i första hand kan undvika att bygga, i andra hand att minimera byggintrånget i grönområdet, i tredje hand att grönkompensera intrånget, till exempel med planteringar av högre biologiskt värde i det som blir kvar av grönområdet, samt att i fjärde hand ersätta den förlorade grönytan med ny sådan någon annanstans. Ett annat sätt att jämka samman byggande av infrastruktur med grönområden är den på kontinenten sedan decennier använda tekniken att anlägga Ekodukter, där grönområden länkas samman över vägar och järnvägar.

Det som saknades i det för övrigt ganska lyckade projektet för Hammarby sjöstad var en plan för hur kunskapen därifrån skulle kunna implementeras i stadens fortsatta byggande. Något som visade sig som en skriande brist till exempel i planerandet av nordvästra Kungsholmen.

Detta saknas även för dessa miljöprofilområden. De erfarenheter och möjligheter som skapas i ett sådant här arbete måste sedan tillämpas i större skala om de ska vara till nytta.

Östermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Rolf Lindell m.fl. (S) samt ledamoten Per Hamnström (V) enligt följande

Att redan från början spänna bågen högt och utpeka nya stora bostads- och arbetsområden som miljöprofilområden är en viktig strategi.

På transportområdet är det intressant att styrgruppen slår ett slag för att utnyttja vattenvägarna i kollektivtrafiken. Det är också viktigt att spårförbindelser med City planeras in som möjlighet redan från början.

Utöver detta vore det en viktig inriktning att utnyttja möjligheten till persontransporter på räls mellan Norra Djurgårdsstaden och Albano – Norra Station, liksom en ringlinje på T-banan. Det är sådana grepp som behövs om personbiltrafiken och dess utsläpp ska kunna hållas på en låg nivå.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Marion Sundqvist (MP) enligt följande

Det är glädjande att läsa om alla fantastiska planer för Norra Djurgårdsstaden. Det är en riktigt upplyftande läsning. Solceller och små vindsnurror på taken, passivhus, gröna tak och väggar, stor satsning på kollektivtrafiken, t.o.m. spårtaxi och biogasbåtar m.m. Det är helt riktigt när vi bygger på kanten av en Nationalstadspark att vi bygger på ett miljömässigt hållbart sätt. Precis som parken är en klenod så måste den nya stadsdelen miljömässigt och arkitekturmässigt bli en klenod.

Men – vad som oroar är den enorma mängden bostäder och kontorsytor som ska byggas: 10 000 bostäder och arbetsplatser för 30 000 personer. Risken är stor att omgivande Nationalstadspark kommer att utsättas för ett enormt slitage. Det bäste vore om projektet kunde bantas. Norra Djurgårdsstaden som ska bli en miljöstadsdel i världsklass ska stimulera till en hållbar livsstil, där det ska vara lätt att göra rätt. Varför inte låta denna miljöstadsdel bli helt bilfri? Inga ytor för parkeringsplatser och garage. Det kan i stället bli grönytor. Endast spårvagn, tunnelbana, Värtabanan, spårtaxi och biogasbåtar. Alla som flyttar in i stadsdelen ser detta som något mycket positivt.

Vill vi sticka ut och göra något i världsklass så måste vi våga att vara radikala.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Abit Dundar m.fl. (FP) samt ledamoten Lars Svärd m.fl. (M) enligt följande

Det är glädjande att Lövholmen föreslås som Miljöprofilområde. Lövholmen får en högklassig, framåtsyftande arkitektonisk utformning av internationell kvalitet och bidrar till att skapa ett bättre stadsliv i området. Ett levande stadsliv förutsätter en blandning av bostäder och verksamheter. Inriktning som beskrivs i ärendet, speciellt förslag på parkering för endast miljöbilar, motverkar mångfald och en stad för alla. Även om tanken är god får den en utestängande effekt.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Jakob Dencker (MP) enligt följande

-att delvis godkänna förvaltningens förslag till remissvar

- att anhålla om att vår reservation (skrivelse med anförandetext) går till kommunstyrelsen som remissvar

-att därutöver anföra

Miljöpartiet i Rinkeby-Kista välkomnar att majoriteten satsar på bostadsområden med miljöprofil. Bostadssektorn står för en mycket betydande del av energiförbrukningen i Sverige. Därför är det mycket viktigt att man, när man bygger nytt, och när miljonprogramsområdena renoveras, ser till att göra energibesparingar till högsta prioritet.

Även Järvaområdet ingår i planerna. Svenska Bostäder har givit uttryck för en seriös vilja att energieffektivisera bostadsbeståndet i Järvaområdet, d v s att renovera så att fastigheterna gör av med betydligt mindre energi. Miljöförvaltningen skriver ”I Husby planerar Svenska Bostäder för en ombyggnad av bostadshus som reducerar energianvändningen dramatiskt”. Detta är mycket hoppfullt.

Miljöpartiet har också fått signaler från Svenska Bostäder att dessa energieffektiviseringar inte ska bidra till någon hyreshöjning. Denna typ av åtgärd betalar sig ekonomiskt på ca 10-15 års sikt enligt uppgift. Det är därför helt rimligt att hyran inte höjs på att man tätar husen, ställer om till mer energisnål ventilation, m m. Husbyborna klarar inte av några betydande hyreshöjningar. De ska kunna vara stolta över att bo i bekväma, miljövänliga hus utan att betala för det.

Som en del i att reparera skadan från Stadshushögerns misslyckade Järvalyft kan kanske Svenska Bostäder nu skapa ett miljövänligt mänskligt område med rimliga hyror.

Att man i projektet i stort väljer en bred ansats med 5 fokusområden är positivt. De fem områdena är enligt beslutsunderlaget:

- energianvändning
- transporter
- klimatanpassning
- kretslopp
- livsstilsfrågor

Dessa är fem mycket viktiga områden. Miljöfrågorna är komplexa och måste angripas på många fronter. Möjligen kan man sakna konsumtion som ett viktigt fokusområde. Att förändra konsumtionen i mer miljövänlig riktning, och också att minska den totala konsumtionen, är mycket viktigt för att skapa ett hållbart samhälle.